

EMPORI

== REVISTA CATALANA MENSUAL ==

Any II

Administració: Carrer de Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona.

Núm. 15

SUMARI

Joan Maragall.. .. .	El drama musical de Mozart.
Mn. J. Blazy.. .. .	Els lliris grochs (Trad. de MISTRAL).
Vicens M. ^a de Gibert.. .. .	Vicents d'Indy.
Miquel R. Ferrà.. .. .	Excelsior (Trad. de Longfellow).
Marià Faura y Sans.. .. .	En Carles de Gimbernat. Ressenya biogràfica y bibliogràfica.
Eusebi Bosch.. .. .	Les dugues germanes (Cançó popular armonisada per cant y piano).

COSES ASSENYALADES

Istiu, per *R.*

Dictàmen-Acord de l'Institut d'Estudis Catalans proposant a la **Excma. Diputació provincial de Barcelona** l'adquisició de la **Biblioteca Aguiló**, per *J. Massó Torrents* y *M. S. Oliver*.

L'Associació Wagneriana, per *V.*

Sota terra, per *O.*

Rectificació d'inexactituts, per *M. Domènech Español*.

Als Jochs Florals de Puigcerdà, per *F. Tresserre*.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

1901

EMPORI

SETEMBRE DE 1908

ANY II: NUM. 15

El drama musical de Mozart (*)

Aquí estèu acostumats a sentir parlar de música als músichs; mes potser per això meteix no vos desplaui que avui vos en vinga a parlar jo qui no soch músich, però qui estimo la música, sense conèixer els secrets de la seva consistència. Així, tot parlant-ne, la meua veu vos semblarà fresca com la d'un infant, y el sentir-la vos serà un repòs en la vostra iniciació pacienta y, per tant, una ajuda en ella; perquè 'l bon caminant quan reposa també avança.

A mi, qualsevulla obra musical desseguida 'm pren una consistència per sí: me sembla un organisme qui viu per sí tot sol, independentment de tot propòsit o significat. Si 'm diuen que allò representa una batalla o una tempestat, me sembla que me l'esclavitzen aquella obra, me sembla com si tanquessin l'aucell dintre la gàbia; la meua fruició artística n'es fortament pertorbada, la percepció enterbolida, y l'obra se 'm torna impura. Es clar que llavors m'hi apareixen potser altres perfeccions de corres-

pondència que jo no hi veia, però aquestes seràn sols estimades per les meves facultats reflexives, y el plaer estètic pur, el sentit musical, ne valdrà de menys.

Sabèu quan m'entra més la música? Quan la sento impensadament y no sé ont la toquen, ni qui són els músichs, ni de qui es l'obra, ni perquè s'executa.

Es bell anar pels camps vora un poblat, potser al caure la tarda, y que per l'aire lleument somogut vos venen unes onades d'armonia primer intermitents y vagues, després més seguides y plenes, per fi amorosament coordinades en un conjunt melòdic. Un s'ho escolta, s'hi embadaleix, y's deixa tot posseir per l'encís musical ab gran delícia. Ja es cert que desseguida li ve als llavis un: Què es això?, però en el bell fons no se'n espera ni se'n vol contesta. Què es això? llavors no es una pregunta sinó una afirmació de la vaguetat de la delícia per a augmentar-la, es l'afirmació de la puresa del plaer musical, es el desitg infinit qui s'anuncia y no vol esser satisfet encara,

(*) Conferència llegida per son autor a la «Associació Wagneriana» de Barcelona.

mai encara. Ai! pobre del qui 'm digui: Això es la funció de l'iglèsia, o es el jovent qui fa cerca-vila, o es el ball de plaça... El meu esguart se girarà enemich, sens voler jo, al qui així 'm parli, perquè ell al satisfer la meua pregunta haurà mort en mi aquell gran desitg qui no volia esser tant satisfet. Això no passa pas ab altres obres artístiques. Una pintura, una estàtua, vos plaurà més o menys per sí, però quan sabèu lo que representen, la vostra emoció artística, ab el coneixement de la correspondència real, augmenta sense impurificar-se; y també la poesia vos emociona per la seva relació ab l'idea. Mes la música es una art molt misteriosa qui toca de dret a l'ànima y no 's correspon ab res més que ab el sentit de la bellesa qui l'ha creada.

Per això plau sobre tot al sentit musical la gran puresa de Bach, qui sembla redimir l'ànima de tota contingència, y fins quan en sos chorals canta en paraules, sembla que aquestes se vaporisin en la santa armonia de les notes qui s'alcen a regnar solitàries en l'altura.

Y així jo 'm creuria que a una naturalesa essencialment musical, al veritable músich, lo que més li escàu es la música pura, sens paraules, sens objecte concret de representació, sens altre impuls que la necessitat d'expressió d'un estat d'ànima intraduïble de cap altra manera, d'un sentiment essencialment musical. Tots ens hi sentim en moments essencialment musicals. Aquell cant sens paraules de Schumann, del pagès qui torna del treball, me 'n sembla un exemplar ben característich. Aquell home ha treballat tota la setmana demunt la terra, acotat a-n ella, regirant-la, estimulant la seva feconditat, posant-hi les seves forces, les seves suades; y vé 'l vespre del dissapte (perquè aquell cant té una alegria de dissapte) y l'home 's redreça, s'aixuga la suor, contempla la tasca complerta, el camp cavat, adobat y ja tot prenyat de la llevor, y penjant-se 'l gech y les eines al coll, abraça ab un darrer colp d'ull l'amplada del camp tot endreçat, y comença a caminar de cara a la llar encesa ont li espera un bon repòs.

Llavors la consciència del dever complert, l'esperança d'esser-ne ben pagat, el benestar que se 'n promet, la tarda qui cau bellament demunt dels camps en repòs, el diumenge qui s'anuncia en el campanar del poble, promouen en son ànima obscura un estat d'alegria, d'expansió, qui furga, furga, per a expressar-se; el pas de marxa que du li posa un ritme natural, y el cant li floreix als llavis espontani com una flor. Cantarà en paraules? No. La seva alegria es massa complexa y massa vaga ensemps, massa íntima y massa necessitada d'expansió, massa essencialment musical: aquell home no té res que dir en aquell moment, aquell home sols pot taral·larejar y ha de taral·larejar per força. Un pintor no pot representar-la aquella alegria; a un poeta li costaria molt de dir-la; mes el músich hi troba son element natural y li dóna l'expressió pròpia, l'única. Y — jo no sé si diré un disbarat de tècnica musical, — però a mi 'm sembla que d'aquest cant a una simfonia no més hi hà un pas; que la naturalesa de l'inspiració no es diferenta, qu'en el fons de la seva essència són una meteixa cosa.

El moment del cant en paraules es tot un altre, es un moment essencialment poètic. L'emoció poètica 's diferencia de l'emoció musical en que cerca l'expressió en la paraula, representadora imatjada de l'idea, mentres que 'l senzill sò musical no porta imatge, està més aprop de la puresa del sér. En la *Commedia* del Dante, el cel y la terra se vos revelen al través de l'imatge ideal de les formes qui s'hi agiten; mes en les simfonies de Beethoven se vos revela l'essència de la vida d'una manera quasi directa que, no donant-vos-en cap representació imatjada, les conté totes. Però l'emoció poètica y la musical s'assemblen en que generades abdues en el ritme de l'eternitat, ne duen l'empremta originària: y així la poesia sembla un començament de música y la música un començament de poesia: sols que al arribar a un cert punt va cada una pel seu camí. Donchs be: així qu'en el camí apareix la paraula, comença la poesia; y encara que conservi

tant fort el ritme generador, que sia cantada, poesia es, y actua principalment per la paraula; y aquesta es la formació ideal de la cançó y de tot cant parlat.

Mes en la realitat exterior humana no es pas així com se sol produir el cant parlat, perquè l'humanitat sembla un gran mirall fet a troços, y cada troç, bo y essent tot un mirall, té'l reflexe particular de la seva situació. El poeta-músich ab intensitat equilibrada d'abdós elements es una raresa, y lo que més se troba son poetes y músichs qui van cadascú per son camí.

Però l'identitat de generació ideal no podent esser oblidada, la poesia y la música van cercant-se fins a ajuntar-se y llavors brolla una obra mixta y generalment desproporcionada, qui val sobre tot per l'una o per l'altra. Y encara vos diré que, generalment, quan la poesia y la música s'ajunten, es aquesta la que interessa més als qui escolten. Serà perquè ab la dilatació musical de les síl·labes y ab la major intensitat dels tons, l'atenció massa entretinguda's distrèu del valor ideal de la paraula y pert l'esma del sentit de la frase? Serà perquè actuant la música més directa a-n el sentiment, l'acció indirecta de l'idea al través de la paraula ne val naturalment de menys, com succehiria ab dos imans posats a desigual distància o en desiguals condicions d'intermediació respecte al passiu acer? Jo no ho sé; però lo cert es que ab tot y que indubtablement la paraula cantada es essencialment poesia, una cançó val sobre tot per la tonada y el drama musical per la música.

Sembla com si'l músich sols cerqués la poesia per a apoderar-se del sentiment inicial qui l'ha inspirada y, traient-lo enrera, donar-li un desenrotllo propi musical, deixant les paraules vuides, esmortuïdes, convertides en pauta, y no res més, de la concepció musical. Per això deu succehir que quan la poesia es molt forta, definitiva per sí, se resisteix a-n aquesta descomposició y derrota la dèria del músich; per això deu esser que 'ls músichs han fugit instintivament de fer cantar les més grans paraules

de la *Divina Commedia*, y que 'ls qui s'han atrevit ab les de Shakespeare hagin sortit tant mal parats de l'empresa; y que sols s'avinguin el músich y un gran poeta en aquelles obres que aquest ha escrites ab un ja ben marcat intent musical, com ho son moltes escenes del *Faust* de Goethe, y la lletra de tants himnes y cançons que'l poeta dóna evidentment com obra inacabada per a que'l músich vingui a fer-la complerta. Y aquesta meteixa abdicació tant freqüent, acaba de fer semblar que (salvant lo que hi hauria a meditar sobre'l cant litúrgich y la cançó popular) la situació d'inferioritat de la poesia en la seva unió ab la música sia una mena de llei d'estètica artística.

Un gros exemple d'això per lo compendiós es el vostre Wagner. Jo penso que Wagner fou sobre tot un gran músich, y que per això les seves obres interessen tant y tant fins en fragments sentits sols musicalment y fòra de tota escena. N'hi hà prou ab dir: això son les remors del bosch, això es un chor de pelegrins, això es un cant d'amor o de guerra, per a que la realització musical d'aquestes coses dongui l'emoció d'una obra artística complerta; y encara goso a dir que l'oient d'ella qui no'n sab el significat, ne resta per çò ben fortament conmogut y'n pressent l'ambient ideal que la música per sí sola realisa.

Mes Wagner fou ensemps un gran home de teatre y, conscient de la mena d'acció, d'ambient, de moviment escènich, de qualitat dels personatges y dels sentiments qui al drama musical mellor convenien, creà aquest admirable teatre, l'ànima del qual es la música; perquè en ell no es l'invenció escènica y dramàtica la qui inspira la composició musical, sinó que més aviat sembla que la composició musical simfonicament concebuda evoqui l'aparició y la veu dels llocs, de les escenes y dels personatges; y aquest es per a mi'l fondo sentit de la denominació de drama musical, es a dir, que'l drama naix en la música y consisteix essencialment en ella, y la plasticitat escènica es sols la condensació meravellosa de la

potentíssima atmòsfera musical. Per això al qui asisteix a una representació de l'obra wagneriana, ab una notícia substancial de son contingut dramàtic y escènic ne té prou per a sentir-ne tota la grandesa; y encara que, naturalment, la comprensió literal de cada paraula dels personatges pot interessar y sostenir la seva atenció, jo ara crech (encara que avans hagués cregut altra cosa) que aquesta intel·ligència verbal es molt menys necessària de lo que Wagner meteix potser pensava per a l total efecte artístic de la seva obra.

Perquè encara que Wagner fos també poeta (y jo entench per poeta l que diu bellament les coses), ho era tot just lo que li calia per a estrebar en els mots la seva gran idealitat musical; ho era en aquella proporció en que vos he dit què solien trobar-se la música y la poesia al ajuntar-se; y la prova d'això la veurèu comparant l'efecte que artísticament vos facin els seus cants sense saber-ne les paraules, y el que vos facin les paraules en una lectura avans de saber-ne l cant.

Aquesta es, donchs, per a mi la grandesa de Wagner: la proporció en qu'estava dotat dels elements que li calien per a fer l'obra que feu, y la consciència qu'ell tingué d'aquella proporció per a aplicar-la a-n aquesta obra: aquí està l secret de la seva glòria y de la seva influència artística. Perquè hi haurà hagut músichs més grans; però si ell hagués sigut més gran músich, potser hauria fet menys cas del teatre; si hagués sigut menys home de teatre, no hauria pogut crear la justa plàstica de les seves concepcions musicals, ni suggerir-la a un altre; y si hagués sigut un alt poeta, hauria sigut potser un petit músich, per una misteriosa antimònia que jo no 'm puch be explicar, però que fa pressentir l'impossibilitat de que un Beethoven y un Shakespeare se trobin sota una sola testa. Y si possehint aquell equilibri de facultats, no n'hagués possehit ensempls l'instint crítich o la consciència, hauria be pogut esgarriar-se pel camí solitari de qualsevulla d'elles y la seva obra no existiria. Mes ara ella existeix

y nosaltres, al admirar-la, admirem també l geni crítich de qui la sabé crear. Perquè l'atmòsfera de crítica qui ha envoltat el segle XIX y qui, havent-la respirada tots fortament, produí un Wagner entre nosaltres, es la qui ha donat a-n aquella admiració un bull de fanatisme qui no més sol alçar-se entorn d'aquells homes, qui, per sota del seu valer universal, son molt intensament fills del seu temps.

Mes l'exemple característich de la transfiguració que vos he dit de la paraula per la música no es pas en Wagner que jo l trobo; me cal un major desequilibri, una major disparitat entre abdues concepcions, poètica y musical, menys unitat d'inspiració, me cal la santa inconsciència de l'atzar en l'encontre dels dos elements. Y tot això ho trobo jo realisat y conduit a totes les seves conseqüències, ho trobo exemplaríssim, en el *Don Joan* de Mozart.

Però de primer cal que vos digui l meu enamorament de Mozart. Ja me'n vaig enamorar de criatura. Era un dia de festa: jo no sé quina festa era, però pels carrers de la ciutat hi anaven músiques, y una de les qui passaven tocava una cosa... una cosa alegre y senzilla com d'infant, qui 'm banyà d'armonia tota l'ànima y restà en ella. Jo no sabia què era allò, però aquella música 'm semblava quelcom meu, una memòria recobrada d'un món meravellós perdut en el misteri de mon origen espiritual. Fou un enamorament. No es això meteix lo que passa quan un s'enamora en puresa d'una dona? Anèu entre la gent, y multitud de rostres vos passen per davant dels ulls, y tots ells en llur varietat prenen en vosaltres un sol valer col·lectiu. Però vos en apareix un, y vostres ulls se dilaten, vostre pas s'atura y sentiu un fret a la boca del cor: l'encís ha obrat, l'encantament es fet. Vos en anèu a casa vostra y dels milers de rostres qu'heu vist, tant bells, més bells, sols aquell vos resta davant dels ulls com un miratge. Perquè? Contemplèu la visió a soles y vos sembla quelcom vostre, quelcom qui ja vivia misteriosament en vosaltres, y qui desde aquell moment torna a

actuar com una força viva en vostre ser actual. Vostra vida ha pres un nou sentit y tota ella s'hi orienta. Sempre qu'eixiu al carrer hi porteu una fi principal: retrobar la cara amada: vos nodriu llargament d'ensomnis: y ve un dia (perquè ha de venir en l'atzar) que la dòna reapareix, y no en và...

Així un dia vaig tornar a sentir jo l'alegra música. Vaig demanar què era, y algú mirà un programa y m' digué qu'era la *Marxa turca* de Mozart. Mozart! Aquest nom me fou dolç com el de la dòna amada. Jo llavors aprenia de música y vaig dir al mestre que volia tocar la *Marxa turca* de Mozart; y ell me la dugué y jo vaig esser feliç força temps. Me plavia sobre tot tocar-la 'ls diumenges al dematí que 'l sol tocava a les tecles del piano... Era una orgia... El mestre, veient que Mozart me plavia en tanta manera, me portà un dia 'l minuet del *Don Joan* qui m' feu un efecte tot estrany; jo, ignoscent, hi trobava una ignoscència! Me semblava un rosari cantat... Fins que per'llà als meus divuit anys, vaig sentir el *Don Joan* en el teatre.

Me recordo que al entrar, tot passant pels corredors, vaig sentir les notes de l'*overtura* que la orquestra ja tocava, y aquella música tot just sentida me semblà desseguir un ser viu, quelcom qui's movia y frassejava per sí sol allí dintre la sala y me'n hi vaig entrar quasi corrent, tot adelerat, tot enamorat ja de tota l'obra avans de sentir-la.

Oh! Com l'he vist y l'he sentit de llavors ençà 'l *Don Joan* de Mozart! No pas gaire ni gaire be en el teatre, però aquestes poques representacions han servit per a encisar-me hores y hores davant del piano qui m'ajudava a l'evocació de l'obra. Oh! Si sabessiu quines representacions n'he vistes jo, davant del piano, del gran drama musical de Mozart! Es una òpera, els motllos son segurament els de l'òpera italiana, però la potència de lo que hi hà a dintre trenca 'ls motllos y se'n alça una atmòsfera musical qu'es el drama. No es un seguit d'*àries* y *duetti* y concertants més o menys agradables cada un per separat lo que vos com-

pòn l'efecte de l'obra, sinó l'esperit qui l'anima tota y qui dóna un esser propi als personatges y a llurs passions y a les escenes que'n resulten.

Un esser propi musical qui no es pas el del llibre. El llibre es una lleugera faula ben be del segle XVIII, qui's desplega en una atmòsfera de frevolitat y llibertinatge per a anar a parar a una moral de retaula d'ànimes. Les escenes més dramàtiques hi son tractades ab tota la desinvoltura d'un elegant convencionalisme, y les còmiques tenen un regust viciós que tot sovint avui ne diriem pornogràfic. Els personatges son veritables personatges d'*òpera*, aparatosos y inconsistentes. Dintre del genre no's pot negar que tenen un cert caràcter, però es un caràcter qui tira a la caricatura: *Donna Anna* potser resulta la figura més seriosa portant arrèu el sentiment de la mort del pare y el desitg de venjança: això li dóna una certa unitat y noblesa; però aquell negar-se a cada punt a les instàncies de boda del seu promès, fa que's reflecti en ella un bon xich del ridícol qui envolta a *Don Otavio*, adamat, com bon tenor italià, sempre sospirant y dalint-se darrera d'ella, tot sovint ab alarmes de marit futur, y fent grans bocades de la terrible venjança que jura pendre a cada moment, sense que trobi mai l'hora justa. En *Donna Elvira* hi hà certament el fons ben real de la dòna tants cops desenganyada com tornada a enganyar, però la seva infatigable persecució de Don Joan fa mitg-riure crudelment de la seva desgràcia. Y ell, Don Joan, es un calavera de mal genre, cinich, pervers, sense frescor; un se l'afigura revellit, baixament sensual, ja un xich gros y tarat pel vici, un cerca-dònes lúbrich y sense amor: «*Mi pare sentir odor di femina*», diu, acabant de deixar-ne una y flairant-ne ja una altra. «*Vuol d'inverno la grassotta, vuol de state la magrotta... Delle vecchie fa conquista del piacer di porle in lista... Sua passion predominante è la giovin principiante... Non si picca se sia vicca, se sia brutta, se sia bella, purchè porti la gonnella voi sapete quel che fa*»; així 'l pinta descaradament

el criat, veritable *buffone* de farça italiana, a una de les seves meteixes víctimes; y després, quan aquesta se li presenta en el seu últim convit, en el qu'ell com el més baix *bon vivant* ha dit: «*Gia che spendo i miei denari, io mi voglio divertir*», y en que 'l criat, contemplant-lo menjar, s'esclama: «*Oh! Che barbaro appetito, che bocconni da gigante*», que li respòn ell a la infeliç qui vol esser encara altra vegada enganyada? Tot lo que se li acut es aquesta baixesa: «*Lascia ch'io mangi, e se ti piace mangia con me*». Sembla un tronera vell, qui pochs moments després sen anirà a l'infern ab contorsions tràgich-grotesques: «*Che cheffo disperato*—diu el criat veient-lo enfonzarse, —*che gesti da dannato, che grida, che lamento, come mi fa terror*». Y el qui veu no més això, lluny de sentir el veritable terror tràgich, resta ab la rialleta del qui havent assistit a un *sainete* exemplar, en el qual se fa sortir el dimoni ab banyes y tot, se'n va tot tranquil ab un: ¡*Psé! Quien mal anda, mal acaba...*

Oh, Mozart! Com d'aquesta obra adotzenada ne pogueres fer aquella obra única? Com de tal confusió, tanta puresa? Oh música! art meravellosa, honrem ton gran triomf! Que no es prou meravella per a tu que al alçarte lliure del sentit humà t'acostis més al cel infinit que cap altra de tes germanes, sinó que fins presonera t'emportis la presó cap a l'altura y la transformis en llibertat inondant-la d'alegria!

Perquè fixèu-vos be, amichs meus, qu'en l'obra musical que ara 'ns delitem en contemplar, la música no deixa mai el sentit de la paraula y de l'escena per a anar-s'en sola a volar a son plaer en les regions pures, com veiem tant sovint en altres òperes, no; la música de Mozart penetra les escenes, penetra les paraules y les fon en la seva harmonia sobirana: les escenes, les paraules, els personatges, son els meteixos, però sublimats; el drama es el mateix drama, però fet música. Un drama fet música, es a dir, portat a una altra regió del sentit, ont els homes, llurs passions, y els conflictes qui en brollen, y les catàstrofes, se tor-

nen sòns musicals. Ho capirem mai prou be això? Estem en plena metafísica? Oh! no, no; estem en plena delícia del sentit íntim y de l'estern, tot hu; estem en el misteri clar, en això que ningú sab lo què es y tothom ho frueix ab els ulls serens y el front desarrugat. Sentiu? Quina fàcil delícia! Es el *Don Joan* de Mozart.

Sentiu? Es la simfonia, es el germe musical del drama qui ja viu y's mou: tot el drama s'hi anuncia. Si acabèu de llegir el llibre, ja 'l trobèu allí tot transfigurat y tot el mateix per'xò. Ja preveièu les bufonades de *Leporello* cobrant una *vis cómica* musical qui vos revelarà 'l bell sentit de lo còmic en la vida, la mitja rialla indulgent qui brolla damunt de tota petitesa en la serenitat de l'altura. Ja preveièu l'agitació passional qui desseguida sobrevindrà en l'escena: les burles amoroses de Don Joan pendrà un aire de bella arrogància, trencades pels crits irats de la noble víctima; y quan en la nocturna aventura aparegui el vell, magestuosament paternal, ab el llum en l'una mà y en l'altra l'espasa nua, la trivial escena de melodrama esdevindrà musicalment tràgica, y pausats, solemnes, cauràn com un mantell de pietat damunt la mort del vell aquells disset compassos d'immensa sobrietat, pels quals digué un compositor francès de molta fama que donaria tot lo qu'ell havia inventat y pogués inventar en sa vida.

Als crits esgarrifosos de l'orfana apareixerà l'adamat *Don Ottavio*, mes la seva dolçor haurà cobrada una gran noblesa y els seus juraments no vos semblaran vans. *Donna Elvira* s'esclamarà ab violència ben femenina entre les riallades malicioses, mes ja no baixes, de *Leporello*. *Zerlina*, la tendra, l'aixerida, cantarà 'l seu idili ab el rústich *Massetto*, y la seva fidelitat senzilla sols defallirà un moment davant d'aquell «*Là ci darem la mano*» seductor; y, quina no hi defalliria? Y quan totes aquestes veus s'uniràn entrellaçant-se, el conflicte dels caràcters y de les passions resolent-se en una clara harmonia serà l'imatge musical de la vida, serà 'l drama musical, qui escl-

tarà sobre tot potent en els dos grans moments: en el moment de la plena fol·lia del viure y en el moment de la mort espantosa.

La topada dels dos moments, resolta armònicament en la simfonia, fa la grandesa del *Don Joan*. En ell hi cap tota la vida humana: abdós elements se despleguen en tota llur potentia intensitat, l'un en el final primer, y l'altre en el final segon, tot el goig de viure y tota la dolor del morir criden poderosos en l'un y en l'altre, contennint en les escenes intermitges els graus capitals del sentiment humà: la crudeltat inconscient de l'amor, la tendresa, l'ira, la burla, la venjança, la pietat, la valentia, la cobardia, la dolor, l'ubriaguesa d'aquest món y el terror de l'altre.

Però això, qui naturalment forma 'l teixit de tota obra artística d'acció humana, porta en l'obra de Mozart aquell segell qui es del geni: la vivacitat. Heus-ho aquí lo que 'm corprèn en totes aquelles escenes musicals: la vivacitat; que la música sembla que parli, com se sol dir; que 'l cant parla, parla per sí, parla més clar y més alt que les paraules en que s'apoia; que cada personatge té una figura musical viva qui's mou tota sola, y 's combina ab les altres, qui produeixen, exaltada, l'emoció de la vida meteixa. Aquesta es la vivacitat que jo trobo en el *Don Joan* de Mozart: la vivacitat, y a més la gràcia. Es a dir, que l'encís que té, sembla que li sia donat, que no costi cap fatiga. Com si Mozart hagués composta la seva obra passejant per la puresa dels camps, y els cants se li apareguessin sense ell voler, com coses esternes a-n ell, com coses qui s'han fet totes soles y són trobades sense cercar-les. Cert qu'es una alegria pel jardiner fer obrir-se en el clos del seu jardí la rara poncella d'una planta esquisida, que moltes fatigues y llarchs viatges li ha costat al descobrir-la en recòndit terror de les montanyes escarpades, y qu'encara ha feta més esquisida per un sabi y pacient conrèu; cert que quan nos en mostra la flor meravellosa restem tots admirats y complascuts dels estranys colors y flaira ubriagadora, y n'hi donem l'enhorabona. Mes

quan arriba corrent l'infant dels camps portant en la mà un pom de fiors trobades, aquestes nos semblen altrament fresques y més de dret vingudes d'una mà divina, y en flairem l'essència ab una altra delícia més pura. Cert que no farem a l'infant cap compliment pel treball, que no ha tingut en trobar-les; mes prenent-lo en nostres braços el besarem en les galtes ab una gran alegria qui 'ns farà iguals a-n ell en aquella hora.

Y això es lo que jo trobo, tot en tot, en el *Don Joan*: que fa alegria, l'alegria santa de l'aparició espontània del ser al través de la forma; l'alegria de l'armonia interior de les coses subitament revelada, l'alegria de, al través de tot, veure-hi bellesa.

Y així es com jo veig el seguit de les escenes del *Don Joan*, les tendres, les còmiques, les apassionades, les solemnes y doloroses: ab vivacitat y gràcia; com coses qui passen però que passen brillantes de sentit, transparentes de la puresa de la llur essència, teixint la meravella musical del drama. Y de cap a cap d'ell veig passejar-s'hi l'airosa figura de l'hèroe, enganyant, matant, seduïnt, rient, desafiant, ferint o acaronant, però sempre ab un bell cant als llavis, crudel y ignoscent com l'amor, com la vida, serè com ella damunt dels més grans desastres, rient fins davant l'immensa solemnitat de la mort, y sols al contacte del sofriment material que aquesta li causa, morint fent ai! ai! dolorosament admirat com un infant qui's punxa cullint roses.

Això es la substància de lo que m'ha fet sentir la música del *Don Joan*, y de lo que m'ha fet pensar son contrast ab el llibre d'ont s'alçava. Y el sentiment y l'idea se 'm revelaren fosos en una sola sensació davant d'un fet d'una gran simplicitat com solen ser-ho sempre 'ls fets més fortament reveladors de la vida. Potser que algú de vosaltres ja me l'hagi sentit contar; però en aquesta ocasió no 'm sabia pas estar de tornar-ho a dir. A més, aviat està dit, y ab ell acabo.

Jo era de visita a una casa, en un salonet rodó d'un color vert pàlit tot encortinat de

randes blanques. Hi havia un piano, y de tant en tant algú 'l tocava. Entre les visites s'hi trobava una senyora estrangera ab dues nenes de set o vuit anys, rosses, casi rojes, pigades, d'ulls verdosos, y totes vestides de blanch. La senyora digué que ja tocaven el piano a quatre mans: tothom mitg-rigué tendrament invitant-les a que ho provessin; y elles serioses, callades, s'acomodaren ab coixins davant de l'estructament, arreglant gracioses al asseure's els plechs remorosos dels blanquíssims vestits emmidonats. Se van mirar un moment tenint ja esteses com unes petites ales les mans damunt del teclat; y ab un airós moviment a compàs atacaren la cèlebre *aria*: *Fin ch'han dal vino calda la testa*, l'esbo-

jarrat cant d'orgia de *Don Joan*. Una delitosa esgarrifança corré per tot mon cos, y la misteriosa harmonia del violent contrast me fou revelada. La puresa d'aquelles criatures se movia com en son element natural en aquell cant de disbauxa, perquè l'element d'aquell cant era l'etern candor. Y de colp me semblà percebre per primera vegada tota l'essència musical de Mozart, y son hèroe m'aparegué en lluminosa transparença: Don Joan era *un criatura*.

Després, pensant ab el llibre de Da Ponte així transfigurat, he cregut compendre lo qu'era 'l drama musical per damunt de tota escola, y la gran llibertat ab que la bellesa 's mou en les coses d'aquest món.

JOAN MARAGALL

Els lliris grochs

De les "Memòries" de Mistral

UN dia d'estiu, algún temps després de la sega, batien les nostres garbes y tota la gent del mas eren a l'era a trevallar. Entorn dels cavalls y 'ls matxos que trepitjaven, xaforosos, voltant els llurs guardians, hi havia prou vint homes ambe los brassos arremangats que caminaven al pas, dos a dos, quatre a quatre, y regiraven les espigues o treien la palla amb forques de fusta. Aqueix bonich trevall el feien alegrement, ballant al sol, descalsos, sus del grà batut.

Al cim de l'era, portada per les tres cames d'una cabra formada de tres bitlloques, estava penjat el crivell. Dos o tres minyones o dones gitaven a descades dedins del cercle del crivell el blat rabejat ambe les arestes; y l'amo, 'l meu pare, fort y alt, movia 'l crivell al vent, fent pujar per damunt les males granes aplegades; y quan el vent minvava o per moments deixava de bufar, el meu pare, amb el crivell immòvil entre ses mans, se tornava cap al vent, y seriós, ambe l'ull dins l'espaci, com si 's dirigís a un deu amich, li deia:

—Anem, bufa, bufa, minyó!

Y 'l mestral, caram, obeint al patriarca, alenava de nou, s'emportant la pols; y 'l bonich blat beneit queia en rossa pluja sus del munt cònich que creixia, a vista d'ull, entre les cames del crivellador.

Després, a la tarde, quan havien apilotat el grà ambe la pala y que 'ls homes, ples de pols, anaven a 's rentar al pou o a treure aiga per les besties, el meu pare, a pas

tirat, mesurava 'l munt del blat, hi fent una creu amb el mànech de la pala, y dient:

—Que Deu te multipliqui!

Una bonica tarde del temps del batre,—jo encara duia faldilles: no tenia més que quatre o cinch anys,—després de m'haver prou rodolat, com fa la mainada, per la palla nova, me vaig encaminar tot sol cap a la bassa del *Pou de la roda*.

Hi havia uns quants dies que les boniques flors de lliris grochs començaven a 's badar, y les meues mans neguitejaven per anar a cullir uns d'aquells bonichs ramells d'or.

Arribi a la bassa; a poch a poch baixi a vora l'aiga; estiri la mà per agafar les flors... Mes, com eren massa lluny, me decanti, m'allargui, y patapom! dedins: cauhi dins l'aiga fins al coll.

Cridi. Ma mare acort, me treu de l'aiga, me dona algunes clatellades y, devant d'ella, mullat com un tiro, me fa filar cap al mas:

—Que t'hi torni a veure, pillart, cap a la bassa!

—Anavi a cullir lliris grochs.

—Sí, ves, tornahi a cullir els teus lliris grochs, y encara 'ls teus lliris grochs. Donchs, que no ho sabs que dessota l'herba hi hà una serp, una grossa serp que 's xucla 'ls aucells y 'ls nins, pillart?

Y me va despullar, me va llevar les sabatetes, els mitjons y la camiseta, y per secar la roba trempada d'aiga y la calçadora, me va calçar els esclops y me va ficar la roba dels diumenges, dient:

—Al menos, mira de no t'embrutar!

Y vetemaquí altre còp a l'era, fent algunes cabrioles sus de la palla nova; veig una papillona blanca que voleteja per un rostoll. Corri, corri al darrera, flotant enlaire, fora de la gorra, 'ls cabells rossos, y pa! vetemaquí encara cap a la bassa del *Pou de la roda*...

Oh! les meues boniques flors grogues! Eren sempre aquí, superbes, al mitg de l'aiga, me fent mostra, a tal punt que'm va pas esser més possible de me detenir. Baixi ben a poch a poch, ben a poch a poch pel bancal; posi 'ls peuets ben a ran de l'aiga; allargui la mà, m'estiri tant com puch, y patapom! me fiqui fins al darrera dedins del fanch.

Ai! ai! ai! al meu entorn, mentres miravi les bombolles de l'aiga y entre les herbes creia entreveure la grossa serp, sentia cridar a l'era:

—Mestressa! corriu de pressa! Crech que 'l petit ha tornat a caure a l'aiga!

Ma mare acort, m'agafa, m'arrenca tot negre fora del fanch pudent, y la primera cosa, arremangant ma robeta, pim! pam! me fica una trempellada sorollosa.

—Hi tornaràs, tossut, cap als lliris grochs? Hi tornaràs, per te negar?... Una roba tota nova, vetelaquí perduda! Trenca-tot, poca-vergonya! me mataràs d'ansies...

Y fangós y plorant, retorni al mas amb el cap baix, y de nou me despullen, y aquesta vegada'm posen la roba de les festes. Oh! la roba galana! Encara la veig ambe ses regues de vellut negre, puntejada d'or sus d'un fons blavench!

Mes, a la fi, quan vaig tindre ma bonica roba de vellut:

—Y ara, vaig dir a ma mare, que faré?

—Ves a mirar les gallines, que no vagin a l'era... Y tu, que t'estiguis a l'ombra.

Ple de zel, voli cap a les gallines que rodaven pels rostolls, picant el blat deixat pel respall. Tot gordant, vetaquí que una polleta tofalloda (es pas singular, això?) comença a perseguir, sabèu què? un pallagostí d'aquells que tenen les ales rojes y blaves... Y totes dos, y jo al darrera, que

volia veure 'l pallagostí, cop de saltar pels camps, tant y tant que arribem a la bassa del *Pou de la roda*.

Y vetaquí encara les flors d'or que s'emmirallaven dins el rech y que despertaven al meu desitg, més un desitg apasionat, delirant, excessiu, que'm feia descuidar més dos capbussades dins la bassa.—Oh! d'aquesta vegada, me vaig dir, cauràs pas!

Y, baixant el bancal, entortolligui a la mà un jonch que creixia aquí, y me decantant sus de l'aiga ambe prudència, probi de nou d'atènyer ambe l'altra mà les flors de lliris grochs...

Malany! El jonch se trenca, y ves a te passejar: capbuci de cap al mitg de la bassa.

M'aixequi com puch, cridi com un perdut, tota la gent de l'era acort:

—Es encara aqueix dimoniot que ha caigut a la bassa. Ta mare, aquesta vegada, pillart enrabiad, va a te fuetejar com call!

Y be! no; en el camí, la vaig veure venir a la pobreta, tot plorant y dient:

—Deu meu! vull pas el tustar, que podria tindre un «accident». Mes aqueix nin, Verge santa, es pas com els altres: no fa que córrer per cullir flors; pert totes ses joguines, anant pels blats a cercar ramellets selvatges... ara, per demés, cau tres vegades en menos d'una hora a la bassa del *Pou de la roda*... ai! deten-te, mata-te pel netejar! Qui li'n tindria de robes? Y ben ditxosa encara! Deu meu, vos doni gràcies de que no s'hagi negat!

Y aixís tots dos ploravem tot lo llarch de la bassa. Després, un còp al mas, la santa dòna me va treure 'l vestit, me va aixugar nut amb el seu devantal; y de por d'un esglai, me va fer pendre una cullerada d'un maticuch y me va allongar al bressol, aont, cansat de plorar, amb una estona me vaig adormir.

Y sabèu que vaig somniar? Es clar: les flors de lliris grochs.

En un bonich corrent d'aiga que serpentejava entorn del mas, límpit, transparent, blau com les aigues de la *Font de la Vaucluse*, hi veia belles tofes de grossos y verts

gladiols que mostraven enlaire una maravella de flors d'or.

Senyoretes d'aiga venien a se posar sus d'elles ambe llurs ales de seda blava, y jo nadavi nut dedins de l'aiga riallera; y cullia a grapats, a brassades les flors rosses de lliris. Més ne cullia, més ne sallien.

Tot d'un còp senti una veu que 'm crida: Frederich! Me desperti, y què veig? Un gros

punyat de flors de lliris d'or que rossejaven sus del meu llit.

Ell meteix, el patriarca, l'amo, el meu senyor pare, les havia anades a cullir les flors que 'm feien goig; y la mestressa, ma bella mare, les havia posades sus del meu llit.

Trad. per MOSSÈN BLAZY

(De la *Revue Catalane*)

Vicents d'Indy

EL mestre més il·lustre de la França contemporània, Pau Maria Vicents d'Indy, nasqué a Paris, d'una família de la vella noblesa, el dia 27 de Mars de 1851. Comensà a estudiar ab En Diemer, Marmontel y Lavignac, fins que l'any 1873 va donar el primer pas decissiu en la seva carrera musical allistant-se entre'ls deixebles de César Franch y estudiant ab aquest home incomparable el contrapunt, la fuga, la composició y l'orga. Conscient ja desde sa primera joventut de la suma de coneixements y activitats que deu reunir aquell qui vol arribar a esser un artista complet, En d'Indy, desitjant aixamplar son camp experimental, entrà com a mestre de chors a l'Associació dels concerts Colonne y formà part de l'orquestra durant tres anys en calitat de timbaler. Va escullir a posta un instrument relativament fàcil y no entregat a un treball incessant com ho estàn, per exemple, els instruments de corda, a fi de poder ficsar millor sa atenció en tots els secrets del teixit orquestral que sols poden percebre's prenent part activa en l'execució. A-n aquesta circumstància, molt més que a totes les lliçons teòriques d'instrumentació, se deu el domini absolut de l'orquestra y l'art esquisit ab que la tracta en ses grans composicions.

Per comprendre be la formació d'En d'Indy també es precis recordar els seus viatges a Alemanya, efectuats més endavant, que li permeteren familiarisar-se ab les teories y les obres de Wagner y conèixer personalment a Liszt, qui 'l va encoratjar en son camí, donant-li 'ls preciosos concells de l'experiència.

La primera obra ab que 's va donar a conèixer fou l'*Obertura dels «Piccolomini»* (que més endavant va incorporar com a segona part de la trilogia de *Wallenstein*), executada en 1874 als concerts Padeloup. A-n aquesta seguiren una simfonia, *Jean Hunyade*, op. 5, qui ha quedat inèdita; l'*Obertura d'Antonius y Cleopatra*, op. 6; una llegenda simfònica, inspirada en Uhland, *La Forêt enchantée*, op. 8; una escena per baríton y orquesta, *La Chevauchée du Cid*, op. 11; en fi la trilogia de *Wallenstein*, op. 12, ja esmentada, en sa forma completa, que es el punt culminant de lo que podriem anomenar la primera manera d'En d'Indy. En ella hi campeja un art sà y plè de vida que marca una nova orientació en la música, descobrint-se ja una trassa consumada en el maneig de l'orquestra.

Va seguir una obra de més braó, un poema inspirat en una famosa poesia de Schiller, *Le chant de la Cloche*, op. 18, per doble chor, soli y orquesta, que va guanyar el premi de la ciutat de Paris en 1884. Y després, la poètica llegenda *Sauge Fleurie*, op. 21.

Al costat d'aquestes obres orquestals, En d'Indy vessava sa inspiració en altres composicions de caràcter més íntim. Res més deliciós que 'l *Poème des montagnes*, op. 15, per piano.

La producció progressiva y lògica d'un artista qui s'anava desenrotllant y perfeccionant continuament, devia arribar a la forsa a una obra-tipu. Aquesta fou la *Symphonie sur un chant montagnard français*, op. 25, per orquesta y piano. ¡Quin esclat de vida, de color, de ritme, d'ordre, de pro-

porcions...! es una obra enterament original y fins m'atreviria a dir patriòtica: el geni francès hi batega intensament.

Després d'una creació com aquesta, l'esperit elevat y seré d'En d'Indy, en plè ús de ses facultats, ja no fa més que produir obres mestres, tant si son per orquesta com *Istar*, op. 42, variacions simfòniques hermosíssimes, aont, contrariament a les regles establertes, el tema sols se deixa sentir tot nu al final, com si son notes íntimes y breus, v. g. els *Tableaux de voyage*, op. 33 per piano, o el *Preludi y Petit Cànon*, op. 38, per orga.

La primera obra teatral (1) d'En d'Indy acabà de consolidar sa anomenada. *Fervaal*, op. 40, drama líric en tres actes y un pròlech, fou estrenat ab gran èxit a Bruxeles, al teatre de la Moneda el 12 de Mars de 1897 y representat a Paris l'any següent. El poema de *Fervaal* es nobilíssim. Si esteriorment recorda les grans epopeyes wagnerianes—y això també pot dir-se de la música,—sa significació es molt més pregonada. El poeta—qui no es altre que 'l meteix d'Indy,—per damunt dels amors de Fervaal y Guilhen y de les convulsions del país de Cravann invadit pels exèrcits serralhins, ens vol significar l'agonia de les creències druídiques y 'l naixement y expansió del Cristianisme, la religió de l'amor. La música, plena de sava y arrelada en els cants populars del terror, es d'una gran inspiració, però gens nebulosa, ans be plena de llum y de color.

Es una obra molt diferenta *L'Etranger*, op. 53, acció musical en dos actes, que representada per primer còp a Bruxeles el 7 de Janer de 1903, estrenant-la a son torn l'Opera de Paris el 4 de Desembre del meteix any. Aquí 'l drama es purament interior, el conflicte es simple, y la música devé més severa y reconcentrada, adaptant-se a la doctrina esotèrica que inclou el

poema. Sense permetre's llarchs desenrotllaments puraments musicals, l'orquestra segueix pas a pas el poema subordinant-se a-n aquest, y solament esclata quan les paraules son impotentes per a espresar l'estat d'ànima dels protagonistes.

Aquesta enumeració que, dintre dels límits d'un article, es ràpida y incompleta, me priva de detenir-me en altres obres que no per no esser escrites per gran orquesta, son menys interessants. Sia'm permès apuntar els títols de dues composicions que son dues preuades joies de la música da camera moderna: el *Trio*, op. 29, per piano, violoncel y clarinet, y 'l *Segón Quatuor*, op. 45, per instruments de corda.

En les darreres obres del Mestre sa inspiració es sovint abstracta y austera, però 'l sentiment, lluny de minvar, es cada còp més intens y enlairat. La *Segona Simfonia en si bemol*, op. 57; la *Sonata en do*, op. 59, per violí y piano; *Jour d'été à la montagne*, op. 61, poema simfònic per orquesta; *Souvenirs*, op. 62, poema per orquesta «a la memòria de l'aimada»; y la *Sonata en mi*, op. 63, per piano, son altres tantes obres capdals absolutament perfectes.

En aquests últims temps s'ha intentat denigrar l'obra musical del Mestre aplicant-li un calificatiu que ha fet fortuna en alguns centres. Cerebral: veusaquí l'epítet ab que's pretén portar un judici definitiu sobre l'autor de *Fervaal* y *L'Etranger*. Si la lògica, si la puresa y regularitat de formes, si l'equilibri de proporcions, si un domini marvellós de la tècnica son qualitats enemigues de l'elevada inspiració, de l'emoció profunda, d'una jovenívola ardidada, ¿què deuen dir els detractors d'En d'Indy de l'obra de Bach, l'abstrús pensador qui va adoptar la fuga—forma purament escolàstica y metòdica—com a medi ordinari d'expressió musical; o de l'obra de Beethoven, el conscienciós y pacient arquitecte de les Simfonies, de les Sonates, dels Quatuors?

Se coneix a-n En d'Indy com a home seriós y reflexiu, d'acció regular y ordenada: res més injust y arbitrari que voler contra-

(1) En honor de l'exactitut cal esmentar un primer assaig escènic, la comedia musical *Attendez-moi sous l'orme*, op. 14, representada per primera vegada a l'Opera Còmica de Paris l'11 de Febrer de 1882. Dintre del seu genre es una obra delicadíssima, la represa de la qual fora sumament interessant.

posar aquestes característiques personals y la calitat emotiva de la música. Més be es veritat que no a tothom li es concedit penetrar la rara elevació de son estil, que es un bell maridatge y fusió d'un temperament essencialment aristocràtic y d'elements que solament poden trobar-se en les més pures fonts de la música popular. Però no hem vist més que un costat de la personalitat d'En d'Indy. Sa activitat prodigiosa s'ha manifestat en altres obres innumbrables. Son notabilíssims sos escrits didàctics: *De Bach à Beethoven*, *L'art en place et à sa place*, *La Sonate*, *Les Librettistes de Lully*, *Destouches et Rameau*, etc., y tants altres discursos, conferències y articles periodístics; el primer volúm del *Curs de Composició*, al qual, si Deu vol, aniràn seguint els demés, y l'admirable llibre: *César Franck*, aont estudia ab un amor y un respecte que no exclouen l'imparcialitat del judici, la vida y obra del modest organista de Santa Clotilde, de qui fou deixeble predilecte.

Ademés En d'Indy ha tingut temps per a reconstituir antigues partitures: *Orfeo* y *L'Incoronazione di Poppea*, de Monteverde, *Hippolyte et Aricie* y *Dardanus*, de Rameau; y per a reduir-ne altres per cant y piano, com *Les Bayadères*, de Côté y *Les Éléments*, de Destouches.

Com a director d'orquestra ha recorregut victoriosament tota la França y moltes ciutats d'Alemanya, Bèlgica, Holanda, Espanya, Rússia; y creuà l'oceà per a organitzar una sèrie de concerts als Estats Units. Sos pregons y vastíssims coneixements de la literatura musical donen una gran autoritat a sa direcció. Sa batuta es sòbria, enèrgica, persuasiva, eloqüent.

La creació y la vida intensa de la *Schola Cantorum*, baix sa forma actual, ens revelen un altre aspecte del geni d'En d'Indy, que no es el menys original. A-n ella ha consagrat ses millors energies. En ella hi passa'l dia vigilant, organisant, dirigint. No sols s'encarrega dels cursos de Composició, que ja representen ells sols un treball colossal, sinó que influeix personalment en

els estudiants de totes les assignatures, orientant llurs disposicions, corregint sos primers assaigs y prodigant-els-hi 'ls consells y les paraules d'encoratjament que gairebé sempre prenen una forma paternal. Perque En d'Indy es un verdader pare per a els seus deixebles. Sa fermesa de caràcter no s'ha de confondre ab la rigidesa y l'intransigència, y en son esguart penetrant y inquisidor hi hà un gran fons de bondat.

Ningú més allunyat que ell de les teories modernes de l'art per l'art. La carrera de l'artista deu tenir un fi moral: ha d'aixecar el cor de l'humanitat; y 'ls coneixements adquirits no son més que un usdefruyt que ha d'esser tramès a les generacions successives.

En d'Indy podria fer seva la divisa de Bach, escrita en la portada del *Orgelbüchlein*:

Dem höchsten Gott allein zu Ehren.

Dem Nächsten draus sich zu belehren.

»Al Deu altíssim per a honrar-lo, y al pròxim per a instruir-lo».

En son *Curs de Composició*, en el discurs inaugural de la nova *Schola Cantorum* en 1900, ab el títol *Une Ecole de musique selon les besoins modernes*, y en el poema de *L'Etranger* hi trobarem clarament definit el seu concepte del caràcter ideal de l'artista. Res ens farà conèixer millor aquest concepte que la senzilla traducció d'alguns fragments dels esmentats escrits, que reflecten quelcom de sa vida meteixa:

«La verdadera finalitat de l'art es ensenyar, elevar gradualment l'esperit de l'humanitat, en una paraula, *servir*, en el sentit del sublim *dienen*, que Wagner posa en boca de Kundry arrepentida, en el tercer acte de Parsifal. Y no crech que existeixi en el món una missió més bella, més gran, més consoladora que la del artista qui comprèn d'aquesta manera el paper que està cridat a representar en la vida...

»Mes, qui vol merèixer el títol d'artista, no deu jamai oblidar que, a més dels dons naturals que posseeix, tres virtuts li son indispensables per a assolir el grau màxim

d'expressió al qual li es permès aspirar; tres virtuts enumerades en el text d'una de les antífoes del Dijous Sant, la música de la qual es tan admirable com les paraules son enlairades:

*Maneant in vobis fides, spes, charitas,
tria hæc: major autem horum est charitas.*

«Que en vosaltres resideixin aquestes tres virtuts: Fe, Esperança, Amor; però la més gran de les tres es l'Amor.»

»L'artista deu, en primer lloch, tenir la Fe, la fe en Deu, la fe en l'Art; car es la Fe qui l'incita a *conèixer* y, mediant aquest coneixement, a elevar-se més y més vers son terme, que es Deu.

»L'artista deu practicar l'*Esperança*, car no espera rès dels temps presents; sab que la seva missió es *servir*, y contribuir ab ses obres a l'ensenyansa y a la vida de les generacions que vindran.

»L'artista deu estar ferit per la sublim *Caritat*, «la més gran de les tres;» *amar* es

el seu fi, car el principi únic de tota creació es l'*Amor* gran, caritatiu, diví.»

Y en boca de l'*Etranger*, l'home bo, l'artista generós y caritatiu qui sols recull arrèu menyspreu y odi, hi posa aquestes nobles declaracions, subratllades solemnement a l'orquestra ab el tema de l'antífona del Dijous Sant, esmentada més amunt:

«Jo soch el qui somnia. Jo soch el qui estima. He caminat atravessant moltes terres, he navegat llarch temps y en tots els mars, empès per l'amor als pobres y als desconsolats, y somniant la ditxa de tots els homes germans...»

Molt més voldria escriure del meu Mestre,—y 'ls recorts personals son ben abundosos;—però la meua mà es inhàbil per a ficar adequadament tots els aspectes de la seva personalitat. Serveixin aquestes ratlles de testimoni d'amor y d'admiració.

VICENTS M.^a DE GIBERT

Excelsior

(De Longfellow)

*Queia la fosca, y fent camí
entre les néus d'un lloch alpi,
passava un jove; alt damunt tot
en sa bandera duia un mot:*

Excèlsior!

*L'esguart, devall son front velat,
era un acer desenvainat.*

*Sa veu d'argent com un clari,
en llengua estranya deia així:*

Excèlsior!

*De llars ditxoses vegé fochs
cremant alegres; enllà, els blocs
de les néus blaves y espectrals ...
Va suspirà ab els ulls ben alts:*

Excèlsior!

*El vell: no passis! fé ab un crit.
Ve la tampesta y cau la nit,
l'aigua profunda 's sent bramà.
La veu, més forta, replicà:*

Excèlsior!

*Para't, la jove li digué.
Reposa 'l cap qu'ho ha mestè
sobre mon pit. Ab son ull clar
enllagrimat respongué encar:*

Excèlsior!

*Alerta al pi esqueixat si cau,
 alerta al pas de qualque allàn!
 fou l'escomesa del pastor.
 Un crut volava triomfador:
 Excèlsior!*

*Cap allà dalt, a Sant Bernat
 el prech de l'auba era resat,
 que una veu clara se sentí
 inmutant l'aire del matí:
 Excèlsior!*

*Llavors trobava un cà fidel
 mitx enterrat a dins el gel
 un vianant qui ab son puny fret
 l'estrany penó guardava estret:
 Excèlsior!*

*En la grisor balba d'aquell
 crepuscle, estava, mort y bell.
 Del cel llunyà esqueixant el vel
 queia una veu com una estel:
 Excèlsior!*

MIQUEL R. FERRÀ

En Carles de Gimbernàt

Ressenya biogràfica y bibliogràfica

EL pare d'En Gimbernàt, el tant renomnat metge D. Antoni de Gimbernàt, el retrat del qual se troba a l'Ajuntament de Barcelona entre 'ls de la Galeria de Catalans Il·lustres, va nèixer a la vila de Cambrils al 1734; després d'una lluida carrera y d'haver-se ausentat de Catalunya per a completar sos estudis, anà a l'estranger, no tardant en ser catedràtic d'Anatomia del Col·legi de Cirugia de Barcelona; en 1774 el rei Carles III el missatjà per a perfeccionar-se en sos estudis, aprenent de l'avenç qu'en Cirugia se seguien a París, Edimburg y Holanda. En aquestes capitals fou atentment rebut pels sabis d'aquell temps, principalment pel Doctor Hunter de Londres. De retorn, ab la protecció del rei s'instalà a Madrid un nou col·legi de Cirugia anomenat de Sant Carles que anà baix sa direcció. Morí a Madrid el 17 de Novembre de 1816 deixant per a la Medicina una porció de treballs de gran importància científica.

Donchs be, mentres D. Antoni fou catedràtic del Col·legi de Cirugia de Barcelona fou quan nasqué a 19 de Septembre de 1768 son fill En Carles de Gimbernàt, qui fou un fidel herèu al procurar anar sempre al corrent de totes les innovacions de la Ciència. Aquest resta desconegut en sa juvenesa per estar sempre al costat de son pare y seguir ses indicacions, estudiant llatinitat, grech, filosofia, matemàtiques, física experimental, botànica, química, medicina y cirugia en el Reial Col·legi de Sant Carles fundat per

son pare: se concentrà en els principis d'aquestes ciències, per a després perfeccionar-s'hi, quan començà a eixir a la llum pública, que fou al pensionar-lo Carles IV en 1791 per a continuar sos estudis, marxant cap a Anglaterra, sabent ja 'l francès y l'anglès.

Com que aquí comença sa vida activa, aquesta la podriem considerar baix molts punts de vista atenent son caràcter enciclopèdic; mes jo en la present nota biogràfica els reduiré solament a dos, això es: com a incansable excursionista y com a intel·ligent naturalista, deixant per una altra ocasió sos mèrits com a pràctic, intel·ligent y generós metge per a socórrer a la desvalguda humanitat.

I

Acabats sos estudis se dirigí a un dels millors centres d'ensenyança, a Londres; d'ahont viatjà per Escòcia y Irlanda, aprenent dels Museus que visitava y de les Universitats a que assistí no tant solament les classes d'objectes que's troben en la Natura, sinó que inquiria de 'ls sabis d'aquelles capitals el modo com se troben en el terrer.

Continuà sos estudis de Física, Química y Història Natural, fent alguns viatges per aquells indrets, donant més amplitut als estudis d'Història Natural, per lo que al 1793

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

en el 16 de Juliol meresqué entrar a la Societat Linneana de Londres.

Mes d'aquí anà a altres nacions, emprò al trobar-se a París allavors fou quan rebé per manament del rei d'Espanya el nomenament de Vice-Director del Real Gabinet d'Història Natural y se li senyalà el sou de 24,000 rals anyals: aquest nomenament el firma, per encàrrech del rei, En Francesch Saavedra a 12 d'Abril de 1798 desde Aranjuez.

Emprò comprenent el Rei qu'En Carles no havia nascut per a ser home de gabinet, puix que son millor gabinet era la Natura, per conducte del Generalíssim Almirall li fou encarregat d'anar en 1802 a l'estranger per a que a son criteri's determinés quina classe de canons eren més perfectes, com ho prova una carta de 16 d'Abril de 1802 firmada per En Carles a Bruseles; això fou com a cosa secundària, puix que'l mateix Rei en 1803 li manà que recorregués els Alps per a formar un perfecte estudi y així després al tornar a Espanya pogués estudiar per comparació els terrers d'aquí y ses relacions ab el d'allà. Y com En Gimbernats emprèn la volada per aquelles serralades! Aquí comença sa verdadera vida d'escursionista, enlairat per aquelles escabroses montanyes, resseguint aquelles extraordinàries geleres, endinzant-se per aquelles feréstegues y corprententes fondalades, passant les mil y una peripècies com admirablement les narrà ab un sentiment de poesia insirada per l'observació de la meteixa Natura en son «Extracto de mis observaciones geológicas en los Alpes en el monte de San Gothardo en Agosto y Septiembre de 1803» manuscrit d'unes 23 planes en foli.

En 1805 se despatxà en la ciutat arxiducal de Viena d'Austria en el 23 de Juliol un pasaport per a que En Gimbernats pogués viatjar per Hungria durant sis mesos; havent estat ja en 11 de Janer a Mònach puix que ell desde aquí escrigué als Srs. D. Antoni Samper y D. Joseph Navarro, ajudants de l'Excm. Sr. Príncep de la Pau respecte a l'encàrrech d'estudiar els aparells més valiosos d'artilleria.

En Gimbernats a l'estar-se en una localitat prenia les observacions meteorològiques y termomètriques començant ja en son treball, escrit en alemany, y qu'es refereix a les que prengué a Alemanya en 1804 y altres d'Agost y Setembre de 1806 comparant-les ab les d'altres observadors, lo qual prova l'esperit d'anotació dels llochs que visitava.

Al 3 de Març de 1806 deuria estar altra volta a Mònach puix que consta per una altra carta que escrigué al Generalíssim Almirall, el Príncep de la Pau; mes al 25 d'Agost marxà a Munich acompanyat d'En Baumgautrer, cap al Tirol tornant a Munich el 7 d'Octubre, fent una ruta de molta extensió, aturant-se en moltíssimes poblacions com consta per son voluminós treball «*Voyage par le Tyrol en 1806 par Mrs. Carles de Gimbernats et Antoine Baumgautrer*», manuscrit que consta d'unes 200 planes en foli, estant escrit en forma de Dietari, donant compte de lo que feien en cada jornada, per lo que resulta una obra important, y de les més importants per l'escursionista que hagi d'anar per aquells indrets, ja que ell narra no tant sols lo referent a les ciències sinó fins a les costums dels pobles que trobaren.

Ara 'ls viatges de D. Carles de Gimbernats apareixen molt confosos y embrollats fins al 1814 en que va escriure vàries coses desde Strasburg, y també prova que escribí durant la guerra que sostingué aquesta capital el manuscrit «*Rélation succincte de mes travaux pour contribuer à la defense de Strasbourg*».

En 1817 feu diferents escursions per els territoris de Pliniana prenent-ne un sens nombre de notes y perfils. Entre altres hi hà el perfil de la cascada Mensana al costat de la Pliniana, després fa una estensa descripció de dita vila, que per cert es bastant poètica, semblant-se als antichs mitologistes: parla d'haver descobert una gran caverna no molt lluny de Pliniana, dóna compte d'un sens nombre de blocs isolats ab poca base, ab llurs dimensions; n'hi hà de fenomenals; vegi's: «*Bloc immense à Ro-*

serolo dans la pente de la montagne de Molina, à côté de la Pliniana sur le lac de Como; ce bloc de granite a 136 pieds de circonférence dans le milieu de son hauteur.»

Després veiem que En Gimbernats gosà de la subvenció que feu el rei de Nàpols de 86 duros mensuals destinats al fondo de l'Universitat per a que la Real Acadèmia de Ciències de Nàpols els invertís en viatges, observacions y esperiments dirigits al progrés de les ciències naturals en benefici de la Nació napolitana; un dels primers estudis foren a càrrech d'En Gimbernats, prenent notes meteorològiques de Roma, al Juny de 1820, al mateix temps que la descripció d'aquella gran urb, que continuà l'any següent, escrivint aquestes impresions en sa «*Notice sur la culture de l'étude de l'histoire naturelle à Rome*».

Durant aquestes últimes atrevides escursions al Vesubi estant en erupció, feren admirar a tot el món que En Gimbernats enfront el retruny dels brams d'aquella boca infernal, les corrents d'incandescentes y abressadores laves, aquella espessa nuvolada que cobria l'horitzó, les descàrregues elèctriques que continuament se produïen, seguint-se un gran soroll de trons entre la pluja de pols volcànica, ell restava serè malgrat la Natura revolta y pujà fins aprop de la carena de la boca, la resseguí, visità la major part d'escletxes que també vomitaven matèria incandescent... mes en aquestes escursions li mancà aigua, y ell allavors atinà a produir-la artificialment.

Si be es veritat que sa dèria estava capficada ab especials estudis sobre 'l Vesubi y molts descobriments que portava a cap, mitjansant sa continuada investigació, no obstant continuà fent diferents viatges per Itàlia principalment durant l'any 1821. Entre altres a 25 de Janer feu el de Luca a Pisa, després anà a Gènova, Nàpols, Roma y al 14 d'Agost feu el d'Arezzo a Florència: al primer de Septembre del Monte Cattini a Luca; en aquesta població hi estudià el conreu de l'oliva. De totes aquestes escursions n'escrigué les següents notes: «*Au Monte*

Coronato» «*Escursion au Monte Bargilio*» «*Escursions aux monts de Bais de Lucca*» «*De Lucca à Massa Rosa; à Maschino, à Pietrasanta; à Carrara*» «*De Massa à Sazana*» y «*Minéraux de Lucca*».

El 20 d'Abril de 1822 se trobava a Florència d'aont escrigué al rei Maximilià, sobre sos descobriments, mentres que 'l 21 d'Octubre devia residir a Aix per raó d'haver-hi un manuscrit d'aquesta data titolat: «*Observations relatives aux eaux thermales d'Aix en Savoie, par Charles de Gimbernats*». Després el 10 de Novembre marxà cap a la vall de Chamony; la excursió durà fins el 4 de Novembre, una de les èpoques més perilloses de l'any ja que la neu no arriba a congelar-se y per lo tant són temibles les esclavissades de les geleteres, emprò ell n'eixí sens cap desgràcia, y després ne fa una estensa narració, que té 61 planes en foli ab forma de diari escrita en francès, la qual traduí son germà Agustí y's titula «*Noticias del valle de Chamony, por D. Carlos de Gimbernats y traducidas del francés por su hermano*».

A principis de l'any 1823, va estar a Gènova fent anàlisis de moltes aigües termals que per aquells indrets hi trobava, y després al 18 de Juny se va espedir a Berna, al seu favor un passaport per a viatjar per Itàlia, Suïssa y França. En aquesta excursió anà a Aarau aont estudià la *Manufacture d'Indienne*, visità el *Lac de Thun*; escrigué les notes «*Musée à la Source de l'Eau du Bain de Weissembourg*» «*De Lucerna à Zurich*» que feu el 17 de Novembre; al 18 a Baden; al 28 feu l'anada «*De Baden à Schinznach*» pujant a la montanya de Habibonsg; «*Lagesberg sur Baden à la rive gauche de la Limat*» y després recorregué algunes agulles dels Alps. De sos resultats ja 'n donarem compte en les planes esdevenidores. Per aquell mateix fi residí durany l'any 1824 per els banys de Baden, Schinznach y Petersburg fent, algunes escursions per llurs arrabals y si be es veritat que a Munich se despatxà el 5 de Juny un passaport per a viatjar En Carles de Gimbernats, no obstant poch ús ne feu,

puix que al 30 de Setembre va dirigir una carta al rei demanant un passaport per anar a París y Londres y demanant un *Brevet d'Inventions* de son ventatjós procediment termogràfich oferint-n'hi alguns exemplars per mostra, mes jo no sé de cert quan verificà aquest viatge.

Després del 17 de Juliol fins al 7 d'Octubre ses observacions són molt deficientes, lo que s'explica perquè ell s'anava posant malalt, com consta per el meteix diari que ell feia... L'última d'aquestes notes es: «30 au 4 d'Octobre—très mal».

II

En Carles de Gimbernats tingué una afició gran a les ciències naturals y en particular d'aquestes a la Geologia, podent-se molt be afirmar que ell fou el primer geòlech català, com no podia menys de ser així ja que ell se trobà a Anglaterra, quan aquesta ciència començà a gaudir d'una vida pròpia, això es, quan importants naturalistes començaren a separar-se ab ses qüestions geològiques. Com aficionat naturalista, al Maig de 1792 escrigué y envià a Madrid unes instruccions per a arreglar un jardí botànich, que D. Joan Bahí, catedràtic de Botànica del Real Col·legi de la Puríssima Concepció de Burgo, publicà en sos elements de la nomenclatura botànica impresos a Barcelona l'any 1802 dedicats al meteix D. Carles.

N'Agustí feu la traducció d'un estens treball titulat: «*Ingenous*» «*Del alimento de las plantas y renovación de los suelos*» que ve a ser com un tractat d'Agricultura; en aquest treball se fa cita d'una altra obra seva publicada en anglès y traduïda al francès: «*Experimentos sobre los vegetales*», de més de 200 planes.

De les escursions que feu al 1803 als Alps per manament del rei d'Espanya n'escrigué: «*Produits naturels du Règne minéral*» quadern de 33 planes; «*Mes voyages minéralogiques*» que n'hi hà més de 30 planes;

també escrigué «*Extracto de mis observaciones geológicas en la cordillera central de los Alpes durante los meses de Agosto, Septiembre y Octubre de 1803*»; se publicà a Madrid un «*Extracto de una carta dirigida por don Carlos á un amigo suyo sobre sus observaciones geológicas, hechas por Real Orden en la cordillera central de los Alpes durante los meses de Agosto, Septiembre y Octubre de 1803*» en la qual tracta de la naturalesa y estructura de la cordillera dels Alps; y l'autor manifesta sos coneixements de l'Història Natural, com també son atreviment esposant-se a grans perills per entre aquelles escabroses y gegantines serralades, y tot en busca de datos positius sobre la construcció primitiva de nostre planeta. Emprò sa obra capdal, suficient per a immortalisar a-n En Gimbernats es sa «*Relación geognóstica de los Alpes*»; espoció interessantíssima, y per desgràcia inèdita, escrita per el mateix Carles, de les observacions que ell feu, y per les quals confirmà que 'ls principis geonòstichs de Werner se troben comprovats en els Alps, del meteix modo que a Saxonia, y que són conformes a la naturalesa. No es d'estranyar que ell seguís l'opinió de Werner, puix li devia ser més simpàtic, ja que ell havia begut en ses meteixes fonts; això no desfà el molt fruyt que se'n seguí allavors de la lluita entre l'escola alemanya y escocesa, de la qual se pot dir nasqué la vera Geologia, y aquells insignes geòlechs Cuvier, Brongniart, Lamarck, Deshayes, Dufrenoy, Elie de Beaumont, Cordier, Prevost a França; Sewerbi, Lyell, Delabèche y Murchisson a l'Anglaterra; Studer, Charpentier, Escher, Agassiz, Parre, etc., a Suïssa; a Catalunya li podem posar a-n En Gimbernats a la devantera d'una porció que l'han succehit fins avui ab En Landerer, Almera, Vidal, Bofill y altres. Donchs be en aquest treball s'hi veu un esperit d'investigació gran, ab el seu corresponent ordre y no cal negar un pregón coneixement de la geologia pràctica y estratificada; aquest treball, que té 33 planes de doble foli comença així: «El objeto del viaje á los Alpes en 1803 por orden del

• Rey, fué el determinar la estructura física
 • de aquella cordillera, mediante las luces
 • de la Geognosia perfeccionada por los descubrimientos de Werner, poco conocidos
 • en el tiempo en que Saussure escribió sus viajes. Habiendo recorrido los montes de
 • la Sajonia y de la Bohemia, en los cuales
 • hizo Werner las observaciones en que se
 • funda su Filosofía Geognóstica, la investigación de estructura de los Alpes no podía
 • menos de ser para mi una empresa de la
 • mayor importancia, a fin de decidir si la
 • doctrina del Profesor de Freiberg, es conforme á la Naturaleza en general ó adaptada únicamente á la del país en que tuvo
 • origen.

• Aunque la escasez de tiempo no me ha
 • permitido recorrer sino los principales
 • parajes de los Alpes, siendo imposible examinar toda la cordillera en un verano, las
 • observaciones que he hecho en las montañas de Grindelwald, Grimseel, de San Gothardo, de Baveno, del Simplón, del gran San Bernardo, y desde las agujas de Chamouny, á la cima de la cordillera del Jura, me han dado una idea bastante distinta de
 • su estructura; y me han demostrado que
 • los principios geognósticos de Werner se hallan comprobados en las de los Alpes del mismo modo que en Sajonia, y por consiguiente que son conformes á la naturaleza.

• La exposición de mis observaciones en los siguientes *Planos Geognósticos* probará esta aserción... » segueix el treball, acabant ab un breu resum de ses observacions principals per aquesta serralada alpina y un hermos dibuix ab colors fet pel meteix Gimbernát del *Monte Calcáreo el Schon*.

Després també prengué una porció de datos y perfils geològichs de la Suïssa, principalment de Zurich y de les montanyes d'Appenzel en un treball « *Notas de Historia Natural de Suïza y de las Salinas de varios parajes* ».

En l'any 1805 en el « *Semanario de Agricultura y Artes dirigido á los párrocos* », tom. XVII, pág. 3 publicá, una « *Noticia de*

algunos establecimientos existentes en Baviera para extinguir la mendigues y socorrer á los indigentes, y principalmente de lo que tiene por objeto dedicar á la Agricultura á los niños desamparados ». Conegut es ja 'l viatge a Tirol fet al 1806 del qual ja n'he citat son manuscrit més important, però a més escrigué: « *Observaciones sobre la extremidad oriental de la cordillera de los Alpes* » entre altres de menys importància.

Prova de la gran reputació que gosava En Gimbernát entre 'ls homes sabis de l'estranger es el que el 15 de Maig de 1809 Mr. Walbrad envià una carta a-n En Carles per a que examinés, esperant sa aprovació, un treball d'Agricultura que ell havia compost, y aquí se conserva l'original qu'en la portada hi hà « *Esquisse d'un système de l'économie rurale par Louis Walbrad, Medicus Conseiller de la Cour royale de Bavière, Professeur ordinaire publique de l'Université dite de Louis Maximilian, membre correspondant de l'Académie des Sciences royales de Bavière, et membre de plusieurs autres sociétés doctes, 1803* ».

Fins al 1817, poch escrigué referent a les aigües termals, mes al anar a Itàlia se publicà en el « *Algemeine Zeitung* » del 7 y 19 d'Octubre un treball « *Article sur le gas azote dans l'eau de Baden en défense de la découverte de Gimbernát* ». Sobre aquest gas escrigué a Mr. Jean Murray, Professeur de Chimie et membre de la Société Royale de Londres; per a demanarli datos més concrets sobre 'l nou descobriment d'una combinació íntima de l'azot y sofre, per lo que probablement el gas *hepatique* serà el *azot sulfurós*, ab lo que anaren molt d'acort, pro Mr. Vogel escrigué « *Sur la non existence du gas Azote sulfuré dans les eaux d'Aix la Chapelle* » lo que fou causa de posteriors anàlisis per a sa vera comprovació. Després al 4 de Febrer de 1819 en el « *Giornale de Fisica, Chimia, Storia Naturale...* del Professore Canfligliachi ». Decada seconda, tomo II, pág. 175 s'hi publicà l'article « *Notice sur une substance particulière qu'on trouve près d'une source ther-*

male d'Ischia et sur les vapeurs du Vésuve, extracté d'une lettre de Mr. Charles de Gimbernats à Mr. le Comte Moscati à Milan». Aquesta qüestió se tractà en molts periòdichs estrangers eixint-ne victoriós En Gimbernats, com se pot veure per un periòdich d'Itàlia: «Anunziamo con piacere una recente scoperta fatta alle acque d'Aix dal Cav. de Gimbernats, già noto all'Italia per le felici sue sperienze sulle acque sulfuree dei contorni di Napoli... Il dotto e laborioso sig. Dépine, direttore di quelle terme, secondó e riscontró tutte le sperienze del signor de Gimbernats».

En 1819 va remetre al professor Pictet de Ginebra son dictàmen que s'insertà en el quadern del mes d'Abril de la Biblioteca Universal de Ciències, Bones Lletres y Arts, que 's publica a Ginebra, esplicant com pot verificar-se un fenòmen singular que dóna molt que pensar als naturalistes, y que presenta les tres grans columnes del temple de Serapis aprop de Nàpols, les quals estàn perpendiculars sobre llurs bases y tenen una faixa de 6 peus d'alt, qu'en totes les columnes comença a 10 peus sobre 'l sòl del temple, avui enrunat y totes elles estant aclibillades d'un sens nombre de forats fets pel *Pholades* o *Mitylus Lithofagus* avui *Lithodomus lithofagus*. Aquest dictàmen li envià estant a Nàpols al 20 d'Abril ab el títol «*Notice sur les colonnes du temple de Serapis, près de Naples, qui son percées jusque à une certaine hauteur par les vers marins ou les pholades; adressée au professeur Pictet*». Dóna sa explicació en el sentit de que no ha estat el sòl del temple en el fons del mar sinó que allí s'hi formà un llach en virtut dels aluvions que de les properes montanyes vingueren, y que després aquèts han desaparegut deixant a l'exterior les runes del temple de Serapis, teoria que avui ja està desautorizada.

En l'any 1821 fou admès en moltes acadèmies per sos últims treballs. Essent Secretari D. Raymond Muns de l'«*Academia Nacional de Ciencias Naturales y Artes de Barcelona*», s'espedit el títol de *Soció correspondiente* en 25 de Juny de 1822 a favor

d'En Carles de Gimbernats, qui havia sigut admès en la Junta celebrada en el 10 de Janer de 1821. Fou nomenat soci corresponent en «*L'Academia dei Lincei*» de Ciències y Arts en el 20 de Juliol, firmant el títol el Secretari D. Felicià Scarpelini. Consta també per una nota feta a Roma al 1 d'Agost del 1821 en que dóna compte de la sessió celebrada al 19 de Juliol per a l'obertura de les sessions públiques y en la qual després d'alguna notícia referent a la meteixa diu: «En esta sesión fué elegido por uno de los socios correspondientes de la Academia (Físico-Matemática en Roma) el español D. Carlos de Gimbernats cuyas investigaciones científicas en el Vesubio, en la sulfatara de Puzzuolo y en la isla de Yschia, han dado nuevos é importantes resultados entre los cuales son dignos de anotarse los siguientes: «1.º Los vapores de las lavas al salir del volcán, contienen una gran cantidad de sal marina juntamente con muriato y sulfato de hierro, y á veces de cobre, siempre con exceso de ambos ácidos libres. 2.º En las fumarolas alrededor del cráter, los vapores son en unas de agua pura, destilada, sin ácido, ni tierra, ni sal alguna. En una de ellas estableció el señor Gimbernats una fuente que por más de 18 meses no cesó de dar *agua potable purísima* en medio de la región del fuego, en la cima del Vesubio no obstante la continuada actividad de aquel volcán arrojando en dicho tiempo lavas, piedras y cenizas. 3.º Otras fumarolas consisten en vapores impregnados de mucho ácido muriático, en el cual se hallan en solución gran cantidad de hierro, de soda, de alúmina y de cal. 4.º En el semi-extinto cráter de Puzzuolo, que Estrabón señaló con el nombre de *Forum Volcaui*, conocido bajo el nombre de solfatara por la abundancia de azufre que hay en él, los vapores que salen de la tierra en inmensa cantidad, son absolutamente de los del Vesubio. No hay en ellos ni ácido muriático, ni soda, y consisten en una mezcla de agua con gas carbónico y mucho azufre volatilizado por el calórico, sin ser oxidado o acidificado ni disuelto por

el gas hidrógeno, como se había creído. 5.º En las aguas termales famosas de Yschia, además del gas ácido carbónico, se encuentran el gas *azoótico* (que Gimbernát llama *zoógeno*), y una materia animal, análoga á la que este observador descubrió en las aguas de Baden cerca del Rhin en 1817; 6.º La cuestión relativa á los Piroxenos y á las Anfígenas cristalizadas en las lavas ha sido resuelta satisfactoriamente por los experimentos del Sr. Gimbernát, que pueden hallarse los elementos de las dos referidas substancias fundidas en la lava, y que se separan y cristalizan según que la pérdida del calórico se haga en circunstancias favorables á la cristalización. Comprimiendo fuertemente bajo de un volante dentro de moldes, y procurando que se enfríe lentamente la lava al salir del cráter, se obtienen innumerables anfígenas y algunos Piroxenos perfectamente cristalizados, mientras que no se encuentran ni las primeras ni las segundas en la misma lava que corriendo líquida al aire libre se enfría rápidamente y se consolida en forma de escoria por falta de compresión. Por el método indicado para comprimir y enfriar lentamente la lava, el Sr. Gimbernát ha formado en el Vesubio piedras que por su estructura compacta, por su dureza, por el pulido que son susceptibles de adquirir, y por los innumerables cristales blancos de Anfígena, sobre un fondo negro de Piroxeno, se parecen á ciertos pórfidos y granitos orientales».

D'aquèts exemplars n'hi hà 13 a la Real Acadèmia de Ciències y Arts de Barcelona. Després en el Musèu del Seminari Conciliar n'hi trobí dos.

Donchs be, aquèts invents li mereixeren que al 19 de Juliol de 1821 fos nomenat soci corresponsal de l'Acadèmia matemàtica «Dei Lincei»; que se'n parlés a la sessió celebrada en el 23 de Febrer de 1838 en la Real Acadèmia de Ciències y Arts de Barcelona al fer la nota relativa als descobriments d'En Gimbernát. Y que al 4 de Janer de 1822 se li comunicà que se l'enclouria entre les llistes de MEMBRES ESTRANGERS de

la Societat Geològica, a la que contestà desde Florència a Mr. Henry Heuland allavors secretari, y aquest al 14 li envià 'l títol y impresos de la societat «*The Geological Society*». Ne fou soci al 1824.

En el 12 de Juny de 1822 publicà a Itàlia un follet de 24 planes titolat «Progetto per migliorare le sorgenti termali di monti Catini in Toscana. Riflessioni in torno ai vantaggi que risulterebbero dal comprire le sorgenti termali di Monti Catini».

De l'escursió del Mont-Blanch estudià les geleres els nureus y l'estratificació, y abaix a la Vall de Chamony hi recullí una porció de plantes; encara s'en conserven més d'un centenar de plantes recullides y classificades per En Gimbernát dels Alps, també una au entre papers, y además un sens nombre de perfils, entre els quals hi hà una vista del Mont-Blanch y ses montanyes, entre aquesta cordillera y el llach de Ginebra, presa desde 'l Jura darrera Wyon; un altre titolat «*Gisement du Gypse à Villeneuve. Lac-Léman.*» Ne publicà una llista de 84 classes dels minerals y roques que hi trobà «*Catalogue de la nouvelle collection du Mont-Blanc*».

Consta en un trevall sobre les aigües d'Aix titolat «Observations sur la matière animale des Eaux d'Aix en Savoie» que hi feu estudis analítichs en 1822, puix «Le résultat de més operations sur les eaux d'Aix en Savoie en 1822 est encore plus important que tous ces qu'on a obtenu ailleurs en ce genre; car les principes animaux s'y trouvent abondants que j'ai vu se former instantanément substances absolument semblables à certaines parties qui composen les animaux». Ab les notes de son viatge a Florència hi hà una porció de datos estratigràfichs y mineralògichs; a més que cita una calça ab *ammonites* que ell fa pertànyer al Juràssich.

Al començar el 1823 feu més esperiments a les aigües d'Aix que foren comprovats y aprovats per els Drs. Despine y Vidal; aquest parla també d'un terratrèmol que hi hagué a Aix el 19 de Febrer. Escrigué més tart En Gimbernát «*Note des mines dans le*

Canton de Valais», que són unes mines d'or, plata, ferro, antracita, etc.

Dels viatges que feu En Carles de Gimbernats al 1823 per Suïssa n'escrigué una porció de notetes molt importants entre les quals hi hà: «*Vues géologiques depuis la cime du Riggi*». En aquestes descriu les montanyes d'Appenzel y de Wallensee, ab les alçades de tots els turons sobre'l nivell del mar, «Lac de Lucerne», «Valle de Grindelwald y sus glacières»; «Nota mineralògica de lo que se encuentra en las montañas del Jura», «Val du Rhin», «Section du Jura pour le passage de l'Aar après sa jonction avec la Reuss et la Sunmach», «Gissebette», etc...

En el 28 de Juliol de 1824 se va admetre com a soci honorari a la «*Societas Naturae Scrutatorum Helvetorum*» el qual títol *Datum Scaphusia Helvetorum* fou firmat pel president Joannes Conradus Fischer y el Secretari Joannes Ludovicus Peyer.

Hi hà una sèrie de manuscrits referents a l'invent d'En Carles de Gimbernats anomenat *Procediment Termogràfic*. D'aquest nou procediment n'hi hauria per fer-ne un estens treball, mes jo en aquest capítol ne parlaré incidentalment; car si be'l descobrí fent anàlisis ab les aigües termals, no obstant resulta ser industrial. Al 1824 feu una prova respecte diferents sals metàliques, sotmeses a l'influència dels àcids de les aigües termals y veient que prenién diferents coloracions segons les sals, allavors ell empapà peces de tela ab aquelles sals, baix diferents dibuixos, y posades a l'influència de les aigües termals, allavors les teles quedaren colorejades segons les sals; mètode senzill y relativament econòmic pera tenyir tota classe de robes; ja que's conserva encare una sèrie de richs y variats estampats de tots colors, de tela, seda, llana, pells y fins les palles. Un dels exemplars que's conserven fou esposat per son germà a l'influència de les aigües termals de Vernet al cap de 20 anys, y no obstant reeixí la coloració lo que prova més el valor del *procediment termogràfic de Gimbernats*.

Al 7 de Març de 1825 s'espedit un títol nomenant-lo soci corresponent de «Die Naturforschende Gesellschaft, des Kantons Aargau» essent firmat per el president Gnuiwris Wgoleles.

De la Societat de Ciències Físiques de Ginebra consta lo que segueix: «Notice sur la découverte du Sulfate de Soude cristallisée dans le Canton de l'Aargovie. Lue à la Société de Sciences Physiques de Genève le 15 Septembre 1825 par Mr. de Gimbernats... Le sulfate de Soude que j'ai l'honneur de présenter à la Société des Sciences Physiques de Genève pour être conservé au Musée d'Histoire Naturelle de cette ville provient du gypse qu'on exploite par deux galeries à un quart de lieue de Muhligen, au bord gauche de la Reuss, dans le canton d'Aargovie» y ademés l'anàlisis que ab sa ajuda feren Mr. Prey, químic d'Aaran, y Viguet, farmacèutich de Ginebra. Per lo que fou apreciat aquest descobriment mineralògic.

Al 1827 feu alguns escrits geològics relatius al Cantó de Waud essent els principals «Rapport des essais chimiques faites par Mr. Gimbernats les 6e à 7e Octobre 1827, sur l'eau minérale dont la Source est située au pied de la montagne nommée la Burtinère près de l'extrémité S. O. de la Vallée du Lac de Joux et à $\frac{3}{4}$ de lieue du Brassus»; «Stratification au bord du Lac de Genève entre Chillon y Weittan», etc.

Aquí ja comencen a mancar els conreus de Ciències naturals y si be es veritat que escrigué quelcom, no obstant eren treballs d'estudis anteriors. Així's troben borradors de papers dirigits al 1828 a Mr. Venets per a l'Assamblea de Naturalistes de S. Bernardo; després quan feu a Plombières al 1831 feu una porció d'anàlisis d'aquelles aigües, com també de les de Yverdum entre altres; y per últim n'hi hà una altra feta al 14 d'Abril de 1833 en el que's troba lo següent, que denota queden terminats tots els treballs del malaguanyat Carles de Gimbernats: «Penséez vous, Monsieur, qu'on puisse trouver un Libraire à Londres qui voulut acheter mes *Cartes Geologiques de la Suisse*».

se, à savoir, une qui est le plan général de sa surface, et cinq autres de Profils et Sections? J'ai dépensée plus de 12,000 francs pour ce travail qui n'est pas publié parce que j'ai fait *Naufrage* avec la glorieuse Espagne, et les moyens me manquent pour l'impression. Je crois vous avoir montré à Naples une épreuve de la Carte ou plan de la Suisse et d'une autre de Tirol. Dans mes voyages en Suisse depuis notre séparation j'ai perfectionné la première. La gran malheur d'une maladie douloureuse qui depuis trois ans m'a rendu incapable de tant travail de tête m'a empêché de finir la rédaction de mes observations ».

Entregà sa ànima al Jutge etern per a merèixer l'equitativa recompensa de sos innumbrables treballs, aquest incansable excursionista, insigne naturalista, intel·ligent metge y filosòf cristià a Bagneres de Bigorra, en els alts Pirineus francesos el 12

d'Octubre de 1834, oblidat per l'humanitat, allunyat de son benvolgut germà, demés família y amichs, encara que D. Joseph Lugo, íntim amich, seu no'l deixà mai; ab tota cura y zel vetllà el seu estimat Carles de Gimbernat.

Avans d'acabar no puch menys de fer constar els actes meritoris que feu el germà de D. Carles, En Agustí de Guimbernat, qui correguè totes les capitals de que tenia coneixement havent-hi deixat En Carles paquets de manuscrits, exemplars mineralògichs, per fer-ne entrega a la Biblioteca Episcopal catalana, qu'avui es el Seminari Conciliar de Barcelona, perquè quedessin perpetuats els treballs de son germà, al ensemple que 's comprometé a fer la traducció de les obres principals ordenant-ho lo més possible, com veritablement ho feu. També feu entrega del bust d'En Carles ab un manuscrit, essent aquell el qui presideix el Museu del Seminari Conciliar de Barcelona.

MARIÁN FAURA Y SANS, *Pure*,

Les dugues germanes

Al-le-re =

Piano

Lo de-ma-ti de Sant Joan a cu-llir roses m'envien
 en un jardí que tenim a la vo-ra de ma-rí-na ¡mes ay! de la o-li-va
 de la o-li-va n'he nascuda, mes ay! de la o-li-va

—Lo dematí de Sant Joan — a cullir roses m'envien
 en un jardí que tenim — a la vora de marina.

¡Mes ay! de l'oliva
 de l'oliva n'he nascuda,
 ¡mes ay! de l'oliva.

que les fa de tres colors — rosa, vera y satalia.
 El caçador de la reina — ja n'ha caçat nit y dia,
 no'n troba llebre ni daina — ni de morta, ni de viva,
 sino'n troba una arboreda — que granava y no floria,
 y sota de l'arboreda — un ginjoler n'hi havia,
 y sota del ginjoler — una dama molt bonica.
 Els vestits qu'ella portava — n'eren d'or y plata fina
 y una camisa d'holanda — més de cent ducats valia.
 Fa la presenta a la reina — a la reina de Turquia.
 —Veli aquí senyora y reina — una molt bella cativa.»
 La reina la va veurer: — «¿D'ont has tret dama tan linda?»
 Fa mana a n'els seus criats — que la tirin al foch viva,

que quan la veuria 'l rei — d'ella s'enamoraria.
 —Ella seria la reina — y jo fora la cativa.»
 Quan va di aquestes paraules — una vella responia.
 —Reina li donaré un concell — de los pochs que jo savia,
 més val que la fassa anar — a rentar a la marina
 mentres anirà y vindrà — sos colors blanchs ne perdria.»
 Bonica quan hi anava — més bonica quan venia.
 El rei se la va quedar — per fer-li cuidar ses filles.
 Un dia estava volcant — la més petita qu'hi havia.
 —Ai filla, la meva filla, — a ma terra te voldria,
 te faria batejar — per un pare qu'hi habria
 y 't posaria per nom — Donya Isabel de Castilla
 que tenia una germana — que per nom aquest tenia.»
 La reina estava en el llit — y estes paraules sentia.
 —Sentiu vos lo senyor rei — lo qu'ara diu la cativa?
 —Si això no volèn que digui — jo la faré cremà viva,
 que si això fos veritat — germanes les dos seriem
 y juntes al palau erem — en les terres de Castilla.

PENSANT

Dibuix d'En Joan Llimona

INQUIETUT

Dibuix d'En Joan Llimona

CONFORMITAT

Dibuix d'En Joan Llimona

CANSAMENT

Dibuix d'En Joan Llimona

SANT JOSEP ORIOL CURANT MALALTS

MORT DE SANT JOSEP ORIOL

Quadro d'En Joan Llimona

LA EXPERIENCIA DICTANT LA LLEI
INSPIRADA PER LA JUSTICIA

Pintura mural pel Palau de Justícia
per *Joan Llimona*

RECORTS

Quadro d'En Joan Llimona

Coses assenyalades

ISTIU. — Oh Istiu: temps propens a la deambulació y a la vagància. «Al istiu tota cuca viu» segons una dita popular; però hi ha un fet contra la dita: el fet es de que a l'istiu viuen ab gran dificultat, si es que viuen, moltes revistes catalanes. Aixís EMPORI, qui es romàs un quant temps en dolorosa ausència de sos estimats lectors. ¡Si es tant, tant plaent al redactor d'EMPORI, com a tot altre mortal, reposar alguns dies lluny del burgit ciutadà y tant necessari obrir un parèntesi en l'aldiratge de les seves múltiples ocupacions!

El redactor d'EMPORI, A, B o C, havia promés escriure un estudi, una crònica, copiar les seves poesies per complimentar el director qui amablement les hi tenia demanades de molt temps; insistenment y discretament li recordava sos bons intents; mes ¡ay! d'aqueixos ne son plens els delitosos sojorns de l'istiu als nostres balnearis, dins la vall flumínica, al peu dels verts prats sota 'ls cels blaus, en els cims de nostres alteroses montanyes. El redactor o col·laborador d'EMPORI, A, B o C, deixa un dia de Juriol o d'Agost la xafagosa angúnia de la ciutat, arriba al lloch anyal de repós, entra embadalit dins la blanca petita casa ab una petita finestra —com diria *Azorín*— y tots sos propòsits de treball ininterromput s'esvaixen dolçament contemplant la suavitat d'una verda plana, sentint cantar el grill en la transparència de la nit o escoltant inadvertidament l'alegre y llunyà xerroteig de les comares qui juguen a cartes demunt d'un garbell.

Però ara Istiu es finit; s'es desfet l'encant que encisà uns dies al redactor o col·laborador d'EMPORI, A, B o C, y l'entretingué ab múltiples llaços d'esquísita y rústica vagan-

sa. Ara comença a sentir els dits crespats de fredor al pendre la ploma, y li revé la noció dever, del qual més o menys culpablement s'era allunyat.

La taula del director d'EMPORI s'omple ara de fulles de paper escrites, com de gralles sitges després de l'època estival, y tot fa esperar que l'enderreriment sofert en l'eixida dels nostres números serà sols cosa eventual y tranzitòria, y mai, però, precedent funest.

R.

DICTAMEN-ACORD DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS PROPOSANT A LA EXCMA. DIPUTACIÓ PROVINCIAL DE BARCELONA L'ADQUISICIÓ DE LA BIBLIOTECA AGUILÓ.

En la primera sessió de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, celebrada en el Palau de la Diputació Provincial de Barcelona, el dia 5 de Juliol de l'any 1907 y presidida per l'Excm. Sr. D. Enrich Prat de la Riba, després de pendre posessió dels seus càrrechs els membres de l'INSTITUT, y d'haver cuidat d'aquelles necessitats més urgents de constitució, proveint també a alguns estudis y publicacions que devien esser l'acció principal de l'INSTITUT durant l'anyada que acaba de transcórrer, se va llegir pel senyor secretari de la novella corporació, una carta importantíssima en la que D. Angel Aguiló, herèu del difunt D. Marià Aguiló, patriarca de les lletres catalanes, oferia traspasar a alguna corporació pública de Barcelona, la biblioteca del seu pare, sempre y quan se li assegurés que mai sortiria

de la nostra ciutat, y que per cap concepte 's descabalaria la col·lecció.

Fondament impressionat l'INSTITUT de poder començar la seva vida acadèmica, vinculant a Barcelona la misteriosa riquesa dels tresors li eraris de D. Marià Aguiló, va pendre l'acort de comissionar els senyors D. Jaume Massó y Torrents y D. Miquel dels Sants Oliver per estudiar aquesta oferta y proposar a l'INSTITUT lo que ells estimessin per convenient. En la sessió del 28 de Setembre del meteix any, executada llur comissió, aquests senyors proposaren a l'acord de l'INSTITUT el següent

DICTÁMEN:

Complint l'encàrrech que aquest Institut se dignà fer-los en una de les sessions passades, els que subscriuen tenen l'honra d'esposar a la Corporació el resultat de la seva comanda.

En primer lloch, han considerat atentament l'oferta continguda en la carta de D. Angel Aguiló al nostre consoci D. Josep Pijoan. Per l'expressat document el senyor Aguiló se mostra disposat a despendre's de la col·lecció de manuscrits, incunables y llibres interessants o curiosos per a la cultura catalana que havia reunit el seu benemèrit pare D. Marià Aguiló y Fuster, ficsant les condicions generals de l'expressada transmissió, o sia: a) Que 's constituís una agrupació dels dits llibres, que podria portar el nom d'aquell eminent patrici y que deuria conservar-se intacta, sens permetre's passar cap volum a altres seccions. b) Que 's permetés al venedor la consulta de qualsevol dels volums indicats, sempre que pèr sos estudis li pogués convenir. c) Que quedàrien en son poder els duplicats y llibres moderns d'estudi. d) Que la cessió aniria precedida d'un inventari detallat.

Desde 'l primer instant degueren, els que suscriuen, considerar aquesta com una ocasió excepcional d'iniciar la fundació de la sospirada Biblioteca de Catalunya, aont tinguessin soplug y hostatge propi els manuscrits, incunables y edicions de tota mena

que avui estàn a punt d'esbargir-se definitivament y de quedar perduts per a la nostra cultura y conservació patriòtica. Si l'INSTITUT ha de respondre d'una manera cabal a sos fins y a la funció que se li té encarregada, necessita, abans que tot, reunir l'instrumental o utilitatge corresponent al seu mester y la matèria prima de ses futures empreses. Un y altre són avui, y en primer terme, aquestes col·leccions y aquests exemplars dispersos que corren el perill d'un perpetuu estranyament. Per altra part y a fi de començar aquesta concentració intensa y ràpida de materials patriòtics, cap mostra ni esforç privat podrien ser tant oportuns com la llibreria Aguiló que simbolisa el trànzit de la freda erudició bibliogràfica del sigle XVIIIe y principis del XIXe a les calentes reivindicacions nacionals del Romanticisme. Ningú com En Marià Aguiló pot sintetisar la glòria d'aquell període en lo que 's refereix a la defensa, escorcollament y reintegració del patrimoni literari de la nostra terra. La col·lecció per ell reunida a força de viatges y sacrificis, representa l'ascendència natural de tot quant se proposa avui l'honorable Diputació de Barcelona al fundar y dotar l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. Fou l'esforç personal que precedeix a l'esclat de les aspiracions col·lectives, y ve ungida pel prestigi de les anticipacions genials que posen els fonaments de les grans obres, havent donat matèria y ocasió a l'imponderable temtativa de la *Biblioteca Catalana*, en la qual se combinaren, ja que no les depuracions tardanes de la crítica, les esquisitats del bibliòfil y les escalfors del poeta.

A l'importància que neix de semblant prioritat en l'ordre del temps y en l'ordre de l'ideal, deu sumar-se l'importància intrínseca del depòsit. Es axioma corrent en tots els tractats de la Biblioteconomia que per a fundar un establiment com el que 'ns preocupa, ha de començar-se sempre per aportacions importants y nombroses. Pretenir constituir-los a la menuda y de textos adquirits un a un es procediment més car,

dificultós y d'anguniosa lentitut. Les col·leccions ja fetes, a mida que s'incorporen, sembla que augmenten la seva força d'atracció, bé estimulant per a nous esforços les entitats que exerceixen la tutela de semblants fundacions, bé determinant donatius y deixes de caràcter patriòtic o desinteressat. En tal sentit, donchs, no podria tampoch aquest INSTITUT desitjar un més sortós començament. De tots quants, ab un o altre aspecte, han sentit afició a les lletres catalanes durant els quaranta anys darrers, ni un sol ha deixat de tenir coneixement del tresor acumulat per l'Aguiló. No's trobarà tampoch llibre ni treball d'erudició y crítica de tot aquest temps en que no sovintegin les alusions y referències bibliogràfiques a dita col·lecció ni persona estudiosa que, una o altra vegada, no hagi acudit al despatx del mestre y fullejat o fruit qualcuna d'aquelles preciositats antigues. Mes, ab motiu de nostre encàrrech, ens ha sigut possible convertir aquesta impressió incoherent en convicció documentada al resseguir, d'una manera ràpida y de primera vista, el copiosíssim contingut del depòsit. De dita revisió resulta que no hi falta actualment cap dels exemplars, així de manuscrits com d'impresos, que s'havien citat sempre en primera línia y considerat ornaments capdals de l'aplech, y ens han sorprès altres troballes no sospitades y de veritable interès. Entre 'ls 4,000 títols de que passa la llibreria s'hi troben els cinch famosos cançoners, entre ells l'original dels Masdovelles formant part del centenar llarch de manuscrits de diversos sigles, dels quals alguns pertanyen al XIVe y no pochs, prop de vint, al XVe; les magnífiques edicions de l'Eximeniç, el raríssim *Flors sanctorum* català, d'En Rosenbach (incomplet); la *Vita Christi*, d'Isabel de Villena, traducció catalana, de la qual no s'en coneix més que un altre exemplar; la bella col·lecció única del *Cartoixà*, traducció d'En Roiç de Corella; un *Paris e Viana*, únich, diferent del de la Biblioteca de Copenhague; els únichs plechs coneguts del *Tirant lo Blanch*, de 1497, de Barcelona, y una in-

nombrable sèrie d'altres incunables y d'impresos anteriors a 1600, d'extrema curiositat.

Hauriem volgut presentar, junt ab el nostre dictàmen, l'inventari definitiu de la col·lecció; mes la seva importància ho ha fet materialment impossible. Així, donchs, ens limitarem a una senzilla nota de lo que sobressurt y fer l'imaginació en un o altre aspecte, creyent que aquesta selecció o tria serà bastant per a donar idea del valor de lo reunit, y per a justificar les nostres afirmacions.

Manuscrits:

Formen un conjunt d'un centenar de manuscrits de diverses èpoques, una quinzena dels quals pertanyen als sigles XIVe y XVe.

—«Cançoner» de les darreries del sigle XIXe. Descripció d'En Milà, A. *Consta d'obres d'uns trenta poetes, la major part úniques conegudes*.

—«Cançoner» de les darreries del sigle XIVe. Descripció d'En Milà, B. Obres d'En Francesch de la Via, Bernat Metge, Comes, Guillem Torroella, etc., quasi totes úniques.

—«Cançoner» del sigle XVe Descripció d'En Milà, D. Obres d'Auzias March, Pere Torrella, Figueres, els dos Masdovelles, Vilarasa, Jordi de Sant Jordi, Requesens, Vallmanya, Sors, etc.

—«Cançoner» del sigle XVe. Descripció d'En Milà, C. En set plechs. *Obres de bona part dels poetes citats en el manuscrit anterior y d'altres en obres diverses*.

—«Cançoner» dels Masdovelles, sigle XVe. *Sens dubte original*.

—«Boeci, De Consolació». Trad. catalana den Ginebreda. Sigle XVe.

—«Llull, Llibre de Caballeria». —«Metge», trad. de l'història de «Valter e Griselda».

—Eximeniç, «Doctrina compendiosa». Sigle XVe.

—«Vida de S. Onofre». Sigle XIVe.

—Els proverbis del jueu «Jafuda» y un tractat d'Albertà de Brescia. Sigle XIVe.

—«Gamaliel». Sigle XIVe.

—«Canons e taules de Jacob», fill de David Bonjom. Sigle XIVe.

—«Hug de S. Victor, De la arra o dot de l'anima». Sigle XIVe.

—«Llibre d'hores», ab les rúbriques en català. Sigle XIVe.

—«Llibre de la confraria de Sta. Maria de Betlem», 1404.

—«Comentari a les quatre virtuts cardinals». Sigle XVe.

—«La Regla del Hospital» de S. Joan. Sigle XVe.

—«Boades, Libre dels feyts d'armes de Catalunya». Còpia del sigle XVIIIe.

—«Gremi dels argenters de Mallorques». Començat el llibre gremial en 1353.

Incunables y impressions del sigle XVIe:

—«Eximeniç, Primer libre del Crestià». València, Lambert Palmart, 1483.

—«Eximeniç, Dotzè libre del Crestià, appellat Regiment de Prínceps»... València, Palmart, 1484.

—«Eximeniç, Libre dels Angels»... Barcelona, Pere Miquel, 1494.

—«Eximeniç, Libre de les dones»... Barcelona, Joan Rosenbach, 1495.

—«Colonna, Egidi, Regiment dels Prínceps». Barcelona, Nicolau Spindeler, 1480.

—«Colonna, Regiment dels Prínceps». Barcelona, Joan Luchner, 1498. *A dues columnes*.

—«Malla, Felip de, Pecador remut». Edició sens lloch ni data. Probablement Barcelona, Rosenbach? 1495?

—«Ovidi, Transformacions». Trad. de l'Alegre. Barcelona, Pere Miquel, 1494.

—«Tomic, Pere, Histories e conquestes de Catalunya». Barcelona, Joan Rosenbach, 1495.

—«Torre, Alonso de la, Visió delectable». Barcelona, Mateu Vendrell, 1484.

—«Flos sanctorum», de Barcelona, Rosenbach, 1504. *Incomplet; no més els folis XXII-185. No s'en coneix sinó un altre exemplar complet, a Madrid*.

—«Villena, Isabel de, Vita Christi». En català, València, Lope de la Roca, 1497. *No s'en coneix sinó un altre exemplar*.

—«Albert el Gran, Quesits o perquens». Barcelona, Pere Posa, 1499. *Incomplet*.

—Lo primer del «Cartoxà». València, sens nom d'impressor, 1496.

—Lo segon del «Cartoxà». València, sens nom d'impressor, 1500.

—Lo terç del «Cartoxà». València, 1502.

—Lo quart del «Cartoxà». València, edicions de 16 Febrer y de 6 Novembre de 1495, y també la de 1513.

Aquesta única col·lecció de la gran obra de Ludolf de Saxonia; elegantment traduïda per Joan Roig de Corella, forma en conjunt cinch soperbs volums, dos dels quals contenen relligats dos diferents llibres del Cartoxà.

—«Constitucions de Cathalunya», Barcelona, 1493.

—Gran col·lecció de «Capítols y Actes de Cort».

—«Furs de Valencia». València, L. Palmart, 1482.

—«Gerson, Menyspreu d'aquest món». Trad. de Miquel Pérez, València, Spindeler? 1491.

—«Santcliment, Francesch de, Flors de virtut». Sense nom d'impressor ni lloch, 1504.

—«Art de ben morir». Sense any, lloch ni data. *Relligat ab l'anterior*.

—«Sant Bonaventura, Vita Christi, en català. Sense any ni lloch. *Únich exemplar sencer*.

—«Confessional». Sens nom d'impressor, València, 1493.

—«Raymundus de Capua, Vida de Sancta Caterina de Sena». Trad. de Miquel Pérez. València, Cofman, 1499.

—2 «Bulles» gòtiques en català. Impressió de Toledo? 1484? 1490? Altres butlles del sigle XVIe.

—«Paris e Viana. Barcelona? 1495? Girona, Gumiel, 1495. *Exemplar únich, diferent del de la Bibl. R. de Copenhague*.

—«Martorell, Tirant lo blanch». Barcelona, Pere Miquel y Diego Gumiel. 1497.— *Dotze plechs, lo únich que per ara's té d'aquesta edició, de la qual no s'en coneix cap exemplar en biblioteca pública ni particular*.

—«Esteve, Joan, Diccionari català-llatí». Imprès a Venècia, 1489.

—«L'arbre des batailles». Lyon, Olivier Arnoulhiet. Sense any.

—«Perotus, Nic. Rudimenta grammaticae». Pere Brun y Nic. Spindeler, 1477. *Únich y magnífich exemplar del primer llibre imprès a Catalunya*.

—«Sèneca, Opera». Sense lloch ni any. *Magnífich incunable italià*.

—*Sèrie curiosíssima d'impresos gòtics de les darreries del segle XVe o principis del XVIe, alguns fragmentaris, exemplars únichs, no descrits per cap bibliògraf*:— Tragedia ordenada per Mossèn Gras, la qual es part de la gran obra dels actes del famós cavaller Lançalot del Lach. *Dos plechs del principi*.—Partinobles, en castellà. *Una gran part*.—Libro del abad Don Juan de Montemayor de lo que le aconteció con Don García su criado. *Fragment*.—«Karles Maynes, Festa a S. Deonís. *Fragment*.—La hystoria de «fray Juan Garin y de como fué fallada la ymagen de nuestra señora de Monserrate. Relligat junt ab «Scala Dei». 30 gravats. *Manca un foli*.—«El Conde Jufre de Flandes». *Fragment*.

—«Diccionari alemany-català», imprès a Perpinyà, per Rosenbach, en 1502. *Exemplar únich y excel·lent*.

—«Petrus de Argilata, Cirurgia». Perpinyà, Rosenbach, 1503.

—«Ordinarium»... Barcelona, P. Posa, 1501.

—«Eximeniç, De la temor e virtut de justicia». (Doctrina compendiosa). Barcelona, Carles Amorós, 1509.

—«Eximeniç, Confessionari». Barcelona, Gabriel Pou, 1507.

—«Eximeniç, Scala Dei». Barcelona, 1523.

—«Dels confessors la vera guia, dels confitents segura via». València, Coffman, 1512.

—«Gerson, Menyspreu del món». Trad. de Miquel Pérez, Barcelona, Carles Amorós, 1518.

—«Epistola de Sant Geroni». València, 1517.

—«Vida de Sant Honorat». València, Joffre, 1513.

—«Flos sanctorum». Gòtic. Carles Amorós. *Molt voluminós, incomplet*.

—«Roig, Jaume. Libre dels concells». Edició gòtica, València, 1531.

—«Auzias March», ab la traducció d'En Baltasar de Romani. València, Navarro, 1539. *Manca 'l darrer foli*.

—«Auzias March», Barcelona, Amorós, 1543. *Exemplar y enquadernació antiga superiors*.

—«Jaume d'Olesa, Spill de ben viure y de bé confessar». València, Joan Joffre, 1515.

—«Ramon Lull, Blanquerna». València, Joffre, 1521.

—«Granollachs, Llunari». Barcelona, Rosenbach, 1513.

—«Amiguet, Geroni, Aplicació al valencià dels Sinònims Stephani Flizci»... València, Coffman, 1502.

—«Ventallol, Joan», de la ciutat de Mallorca: «Pràctica mercantivola». Lió, Laplace, 1521. Aritmètica y geometria.

—«Rupert de Nola, Libre de cuina». Edició de Barcelona, Amorós, 1520, y portada d'altra edició catalana.

—«Nola, Libro de cozina». Primera edició de la trad. castellana. Toledo, 1525.

—«Nola, Libro de cozina». Toledo, 1577.

—«Ordinarium» de Tarragona. 1550.

—«Solsona, Fr., Stilus capibreviandi». Barcelona, Salvador Leget, 1547.

—«Furs de Valencia», de 1539.

—«Marquilles, Jaume, Comentarís sobre 'ls Usatges de Barcelona». 1505.

—«Costums de Tortosa». Montjusat, 1539.

—«Consolat» de Mar. Barcelona, 1502. *Incomplet*.

—«Consolat» de Mar. Barcelona, Rosenbach, 1518.

—«Consulado» de Mar. Trad. castellana. València, Díaz Romano, 1539.

—«Semper, Andreu, Compendi de gramàtica latina a l'ús dels valencians». Caller, però Lyó, 1557.

—«Aureum opus»... València, Gumiel, 1515. *Primera edició fragmentària de la crònica de Jaume I*.

—«Crònica de Jaume I». València, Mey, 1517.

—«Muntaner, Chronica». València, Vda. de Mey, 1558.

—«Carbonell, Chroniques d'Espanya». Barcelona, Amorós, 1536.

—«Tomic, Conquestes». Barcelona, Rosénbach, 1519.

—«Tomic, Conquestes». Barcelona, 1534.

—«Príncep de Viana, Ethiques, politiques y econòmiques de Aristòtil traduïdes del llatí al castellà». Çaragoça, Jorge Coci, 1509.

—«Epístola de San Gerónimo», en castellà. Sevilla, 1548.

Algunes impressions posteriors a 1600:

—«Desclot, Historia de Cataluña». Traducció castellana de Raphael Cervera. Barcelona, 1616.

—«Consolat» de Mar. Barcelona, Thomas, 1627.

—«Consolat» de Mar. Barcelona, Comesillas, 1645.

—«Consolat» de Mar. Trad. Pallejà. Barcelona, 1732.

—«Constitucions» de Catalunya. *Bons exemplars de totes les edicions*.

—«Turmeda, La dispute d'un asne». Pempelune (Lyó), G. Buisson, 1606.

—«Vicentii Marinerii, Valentini, Opera omnia». Entre elles la traducció llatina d'Auzias March.

—«Granollachs, Llunari». De 1625 y altres.

—«Rei accipitrariae scriptores». París, 1612 (conté diferents textos de cetreria en diverses llengües, entre ells el *Libre de nudriment e cura dels ocels*).

—«Roig, Llibre de les dones». València, 1735 (4.ª impressió).

—«Llull, Felix». Traducció castellana. Palma, 1750. 2 vol.

—«Llull, Ars brevis». Palma, 1669.

Aquesta senzilla enumeració bastarà, sens dubte, per a donar idea així del valor absolut de la col·lecció com de sa particularíssima importància en quant se refereix a la llengua, a l'història, a les lletres, a la legislació y a l'estampa de Catalunya. Reu-

nida a força de perseverança, havent presidit a sa formació aquells mots tant coneguts, com plens de sentit y prudència: REMEMBRA LO PASSAT ORDONA LO PRESENT PROVEEIX A L'ESDEVENIDOR, sembla materialment triada y disposta per a servir de pedra fonamental a la futura y magna Biblioteca de Barcelona. Altres grupus y depòsits, també importants, aprontats, no com aquest per la cura y entusiasme d'un poeta-bibliòfil, sinó per acumulacions de l'herència o per atzars de la tradició oficial, esperen no més que la primera empenta per a reintegrar-se a l'usdefruit públich. El moment sembla decisiu. Una munió de coincidències, favorables totes, semblen dir-nos també: o ara o mai. Per això y en vista de totes les consideracions apuntades, els que subscriuen tenen l'honra de proposar a L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: 1.er Que procuri per tots els medis de que disposi la cessió dels manuscrits, incunables y textos de tota mena que formen el depòsit reunit per D. Marià Aguiló y Fuster, de bona memòria, a fi de constituir ab ell la base de la futura Biblioteca nacional catalana; 2.^{on} Que s' dirigeixi ab tal motiu a l'Excel·lentíssima Diputació provincial y al Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona, esposant-los l'importància extraordinària d'aquesta adquisició, l'urgència de la meteixa y el prech de que s' serveixin destinar la suma més forta possible a ajudar y assegurar dita compra; 3.er Que, atesos els fins d'alta cultura y patriotisme que s' persegueix, se tracti d'obtenir les ventatges possibles en el preu de primera intenció fixat per Don Angel Aguiló, si bé consideren que no es exagerada la suma que insinua, atenent-se als preus corrents al mercat de llibres antichs y a l'estensió y abundància de l'aplech.

Barcelona, 27 de Setembre de 1907.

J. MASSÓ TORRENTS

M. S. OLIVER

L'INSTITUT en sessió del 29 de Novembre de 1907, a conseqüència d'aquest dictàmen, va acordar dirigir-se a la Diputació Pro-

vincial de Barcelona, pregant-li que continuant en la seva acció protectora de la cultura catalana, dongués una nova mostra de l'alt patriotisme que la guia, posant a la disposició de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS una quantitat suficient per l'adquisició de la llibreria del benemèrit D. Marià Aguiló. Acordada generosament per la Diputació, en sessió de 27 de Desembre de 1907, aquesta quantitat, es va procedir a formalisar un conveni que fou firmat el dia 27 de Janer de 1908 per l'Excm. Sr. President de la Diputació y tots els membres de l'INSTITUT de l'una part, y de l'altra, per D. Angel Aguiló com a propietari de la dita llibreria. L'INSTITUT, després de firmat aquest conveni, va fer vots per la prosperitat de la Biblioteca catalana que s'inaugurava felisment ab tant important adquisició.

En la sessió del dia 25 d'Abril de 1908, l'INSTITUT es va fer càrrech de l'inventari detallat de la dita llibreria que consta de 4,286 titols y que constituirà el nucli primordial de la nostra desitjada Biblioteca.

L'ASSOCIACIÓ WAGNERIANA ha publicat un volum de 500 planes, comprenent «XXV Conferències» donades en son local desde 1902 a 1906 per diferents musicòlechs y poetes. De conferències n'hi hà per tots els gustos; Wagner hi es estudiat y comentat per tots istils, y lo meteix altres autors, músichs y poetes; y fins qüestions aparenment deslligades del fi de l'Associació hi tracten ab gran llibertat catedràtichs de Ciències o Filosofia, y gents més o menys agenes al wagnerisme d'acció. Aixís se desenrotlla l'amplíssim punt de vista dels fundadors y directors de la A. W.

Se inauguren les conferències ab la que donà en castellà D. Felip Pedrell ab el títol *De música nacionalizada* el 13 de Janer de 1902. Al costat de les que donà D. Miquel Domènech Español sobre *Les grans belleses de l'art wagnerià y sa (llur) interpretació*, sobre *Els tons dels Mestres Cantaires*, des-

crits musicalment per Wagner, sobre *Fusió del més pur y serè classicisme y del més joyós romanticisme en l'art de Wagner*, al costat de *L'art escènica y el drama wagnerià* d'En Gual, al costat del estudi de *Rienzi* per En Pena y de les *Impressions wagnerianes* d'En Viura, hi veyem el poeta Montoliu dir les seves impressions sobre *Schumann*, a-n En Roviralta sobre *Chopin*, a-n En Pena revindicar la poch enlairada figura del mestre de la escola romàntica musical, el gran *Schubert*, y en altres ocasions estudiar obres derivades directament del drama wagnerià, y de tant mèrit com la *Lluisa* de Charpentier y *El Foraster (L'étranger)* d'En D'Indy, al qual dedicà tres sessions, com al meteix musicòlech esboçar la personalitat dels distingits precursors wagneròfils *En Joaquim Marsillach* y *El Doctor Letamendi*. Aixamplant encara més el camp d'acció s'hi troba el mestre Ribera disertant sobre *Fonaments de mon mètode de cant*, a-n En Margall sobre *El drama musical de Mozart*, D. Laure Clariana sobre *Harmonías entre la ciencia y la música*, D. Joseph Jordà de Urries desenrotllant *Una hipòtesis sobre el origen de la rima*, y l'actual president de l'Associació D. Alfons Par, disertant sobre *Shakespeare* y son poema ópich *El Forçament de Lucreça*.

El volum de conferències de la W. du al final una taula de totes les sessions (conferències, estudis wagnerians, concerts, etc.), celebrades per l'Associació; les sessions constatades son 175 desde 3 de Novembre de 1901 fins a 30 de Juny de 1906.

La A. W., com sab tothom, d'un any ab ara, ha deixat de donar contingent a la informació quasi diària d'actes socials de caràcter artístich. Finida la tasca principal dels estudis del drama de Wagner y llur publicació, ha concentrat les energies qu'avans dedicava a una certa forma de difusió de cultura, per convertir-se en societat editora; d'aqueixa nova etapa n'es una manifestació el volum del qual parlem, com ho son també les edicions de les partitures wagnerianes en català. Actualment n'hi hà

UAB

Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

tres de publicades en excel·lent y rica edició per cant y piano, y s'està esperant completar la llista de suscripcions per tirar avant la publicació del *Tristany y Isolda*.

Ens acaben de dir que molt aviat eixirà el primer volum de les obres teòriques de Wagner, traduït al català.

SOTA TERRA.—Perquè els nostres volguts llegidors gaudixin quelcom de la forta emoció que donen lo pregón y lo misteriós, copiem del «Correo Catalán», sense tocar-ne sisquera la ortografia, aquesta breu y temptadora ressenya:

«*Sota terra*. — El «Club Montanyench» el diumenge passat inaugura la temporada de les exploracions de «*Sota terra*» amb una excursió espeleològica del Escarrà d'Olesa de Bonesvalls.

«Alguns socis sortiren de Barcelona el dissapte pera preparar el material y disposar pera l' instal·lació; els restants marxaren el mateix diumenge. Aquest avenç ha resultat esser un dels més importants de Catalunya poguentse comparar amb alguns dels més regoneguts del extranjer, per sas especials condicions. Està a 5° S.-SO. d' Olesa, la boca es de quatre a cinch metres de diàmetre y de llurs parets n' eix una alsina que cobreix tota la boca essent contrast sa poesia amb l' esfereïdor del trau del negre avenç.

«Els exploradors A. Santamaría, Joseph María Có de Triola y Mossén M. Faura, arribaren a la fondaria de 76 metres; empró després d' una gran cavitat continuava amb un altre avenç d' extraordinaries dimensions y de formes les més fantàstiques, que els exploradors els batejaren amb l' avenç del *desitj*, car que 's quedaren amb aquest, ja que tingueren que retirar-se amb recansa, esperant poguer comptar amb més material pera arribar a la profunditat a que creuen arriba aquest avenç, si es que no continúa per altres cavitats desco-

negudes. Es esfereïdor el considerar aytals profunditats verjes de petjada humana. Es d' advertir que als 12 metres de la superfície després d' una dreta pendent hi continua un altre avenç que tal volta pot tenir relació amb el que 's troba al fons del avenç primer, tenint la profunditat de 60 metres.

«La parla humana n' es mancada de mots pera explicar les maravelles artístiques de la Natura dins llurs entranyes. Mes pera poguerles coneixer avuy per avuy n' es materialment impossible, car el Club Montanyench no compta ab el material suficient pera escudrinyar aytals profunditats, encar que sia ab individus de ferma voluntat, y per aixó es d' esperar que el poble català, aymant de la cultura de sa terra, no deixarà d' ajudar aytal empresa de cultura pera coneixer a sa aymada patria per sobre y *sota terra*.

«No 's pot deixar passar per alt la manifestació del caracter català demostrat per la fermesa d' esperit de Na Providencia Mitjans; qui ab una serenitat envejable feu la descensió fins al primer replà del avenç, essent la primera senyoreta ab que compta l' espeleologia catalana; ja que en l' estranger n' hi ha d' altres que sens dubte no tenen competencia amb nostra tendra donçella Providencia, filla dels propietaris del avenç, que generosament ens facilitaren tots els medis pera lograrne una complerta exploració. Com aquesta no fou possible, no dubtem en que no tardarem en realisarla, y qu' aportarà importants datos a l' Espeleologia de Catalunya».

Tenim la convicció de que després de llegit això una set d'escorcoll y de furgueix s'apoderarà de mants intrèpits, qui desconeixien els plers que, per espresarnos clarament, anomenarem de «*sota terra*». L'Espeleologia de Catalunya y el «Club Montanyench» mereixen cants y lloes. Mereixen també elogis grans per tal que procuren arrèu contar les seves gestes en bell catalanesch y en prosa ferma y evocadora. — O.

RECTIFICACIÓ D'INEXACTITUTS.

—Ab aquest títol ens envia D. Miquel Domènech Español unes quartilles que 'ns prega insertem, com fem ab gran satisfacció nostra y segurament dels nostres lectors, no sense fer notar qu'ell utilisa el meteix procediment d'atachs personalment que tant censura, car ella ataca personalment:

a) al nostre estimat company Sr. S. quan el tracta despectivament de *sublim* per II vegades y quan li nega un sòlit criteri musical, que per altra banda l'amich S. està molt lluny d'atribuir-se.

b) al senyor Salvat, quan el suposa maliciosament molt amich del Sr. S.

Ademès el senyor Domènech Español cau en inexactitut, que rectifiquem, quan dedueix la falta de sòlit criteri musical del senyor S. de la seva apreciació del *Tannhäuser*, completament fantàstica, en la poma de dit senyor D. E., com pot deduir-se repassant lo escrit pe'l nostre company en el n.º XII d'EMPORI.

Vegi's ara lo que diu l'il·lustre Domènech (il·lustre sense subratllar; altra vegada es EMPORI qui rectifica).

Sr. crítich S., de EMPORI.

No m'entretindré en rebatre tot lo que vostè diu contra de mí en el nombre de EMPORI corresponent al mes de Juliol; me remiteixo al meu article del 7 d'Agost insertat en *La Publicidad*. En efecte, ¿què hi guanyaràn l'Art y les discussions serias si extremem els atachs personals y si usem un *tonillo* burleta, ab manifesta falta de respecte al pròxim, solsament perquè un pròxim pensa diferentment de nosaltres en una qüestió? ¿Què s'hi guanyarà en dir al *il·lustre* Domènech que *tot lo que no s'adapta al seu modo de sentir es música caòtica*, si ell pot contestar al *sublim*, S., que tot lo que s'adapta al modo de sentir de dit *sublim* S. per aquesta rahó sola, no ho es?

Per comptes d'això, me limito a rectificar alguna de les seves inexactituts.

No es cert que jo vagi dir que'l drama musical *Tannhäuser* era *música caòtica*. La substància de lo que vareig dir es: «que Wagner, avans de possehir un istil clar y perfet, va atravessar una època boyrosa y preparatoria, plena de inhabilitat musical, com se veu manifestament en *Las Fadas y Rienzi* y fins en molts punts de *L'Holandés errant* y *Tannhäuser*.» Crech que d'això a dir que *Tannhäuser* es música caòtica (ab *vaguetats, contrapunts, fugas, variacions*, etcètera hi va un abim. Y, siga dit de pas, aquí té vostè tres opinions ben diferents. La seva, que segons sembla, creu que *Tannhäuser* es una obra igual, sense casi cap llacuna d'inspiració (lo qual no l'acredita pas de tenir criteri sòlit musical), la del Sr. Salvat, molt amich de vostè, potser, que pensa que *Tannhäuser* se sosté més pel seu valor poètic o dramàtic que pel musical, y la meua opinió intermitja, que creu que *Tannhäuser* es una obra altament genial, encara que no siga més que perquè conté la magna *overtura*, però qu'es desigual en extrem, cent vegades més desigual que *Lohengrin*. ¡Ara, donchs, emprènguila ab el Sr. Salvat, perquè pensa diferentment de vostè!

No es cert tampoch que jo pugui opinar may que *Els Mestres Cantors* es obra insignificant y caòtica. Jo vareig dir que *Lohengrin*, *Tristan* y *Isolda* y *Parsifal*, eran com tres fites o senyals que delimitavan mons distints en la evolució de Wagner, ¡però entre aquestes fites o obres s'hi contenen totes les altres, home de Deu! Prenguis la molestia (*) de fullejar les meves conferències donades en l'Associació Wagneriana, y veurà lo que penso de *Els Mestres*, sense necessitat d'aixecarme falsos testimonis!

Per acabar, no es cert que jo vagi dir com argument *decissiu*, que *Parsifal* era obra perfeta pel senzill fet de no contenir molts acorts de *quinta aumentada*. Jo vareig dir que *un dels caràcters que diferenciaven a Parsifal de la música moder-*

(*) Ja me l'he presa. — Nota del senyor S.

mista era 'l no abusar de l'acort de quinta aumentada.

Y prou. Un'altra vegada li estimaré qu'escolti bé lo que dich, o, quan menys, que no estampí ab lletres de motllo lo que li sembli haber sentit.

Disposi de

M. DOMÈNECH ESPAÑOL

ALS JOCHS FLORALS DE PUIGCERDÀ Mr. Tresserre hi va dir el següent discurs en català:

SOBERANA GENTIL

DAMES Y CAVALLERS,

Acabada la festa, desfet ja'l pomell de flors, emmudits els cants melodiosos, me toca a mi cumplir un dever—un dever qu'es una gran honor per mi—el de remerciar a tots els qui heu contribuït a fer d'aquest admirable aplech un goig de l'ànima, una joia pels ulls, y per a nostra cara Cerdanya una d'aquelles dates solemnes que la Musa, ab son estilet d'or, gravarà en les planes de marbre de l'Història Literària entre les Corts d'amor del rey Renat, els jochs dels Trobadors en els jardins de Clemència Isaure, y el Cinquantenari dels Jochs florals que feren esplendir, en el Maig d'enguany, a Barcelona, y per Catalunya tota, l'aurora brillantíssima d'un nou Renaixement.

Comenso per acatar-me devant la Sobirana gentil que presideix aquest acte remerciant-li fonament d'haver vingut a representar entre les garlandes de flor, la música y les estrofes, aquí entre nosaltres, l'etern Ideal.

Que es, sinó la poesia? Abans que jo, ho ha dit un gran poeta de ma terra: «La poésie, c'est une femme et des fleurs.» Y vos, gentil Sobirana, nos heu acullit ab l'esquisit somriure de la dòna y els poetes, y cada hu de tots nosaltres, ha descobert que vostra ànima, Senyora, té tot el perfum d'una flor...

Haig de remerciar també als molt distingits concellers d'aquest Ajuntament, y en particular al simpàtich Alcalde que governa aqueixa noble y heròica vila. Gràcies a ells, Puigcerdà ja no serà tan sols la capital d'aqueix trocet de Paradís que's diu Cerdanya; la vila dels Hèroës ho serà també dels poetes; y si jo hagués de dibuixar per son blasó armes parlantes, al escut de Puigcerdà hi gravaria: una espasa victoriosa engarlandada de xucla-mel y jassemíns.

Mercès també als ofertors de premis, qu'han omplert la cistella de la Musa cerdana ab flors d'or y d'argent, volums preuats y bronzes. Gràcies a-n aquests Mecenes generosos, perdurarà a la taula aont el poeta somnia y trevallà una memòria; memòria que, en les hores de lassitut y descoratge, li recordarà l'actual diada y es reencendrà ab l'entusiasme de nostra fe en l'avenir y ab l'amor que tots sentiut per les terres d'Occitània.

Vull remerciar ademés a les altes personalitat espanyoles y franceses, que de Girona, de Barcelona, de Ax o de Perpinyà son vingudes a honrar-nos y a transformar aquesta reunió en un veritable parlament d'Animes, aont lluny de contingències polítiques o socials, vindran a trenar-se les intrencables aliances dels esperits y dels cors; y permetèu-me salutar particularment:

—A M. Delcassé, il·lustre inspirador d'aliances y tractats y, per la Cerdanya, del ferro-carril qual nom figurarà indubtablement en l'Història, y qu'hauria vingut a fer lluir encara més aquesta jornada de gràcia y poesia, si no 'l retinguessen a casa seva preocupacions d'ordre familiar...

—Als senyors diputats.

—A don Eusebi Bertran y a don Emili Junoy que tant se desviuen per tot quan puga millorar la Cerdanya.

—A don Isidro Riu, fill de Puigcerdà, president actual de la Diputació provincial de Girona, per a qui aquesta diada es una vera festa de família.

—Al general de Ribera, actual governador militar de la Província, que 'ns visita

cadà any y que mai ha olvidat el temps aquell, en que passejava pel carrer de santa Maria els galons de tinent qu'un dia havien de canviar-se ab la faixa de general.

—Als senadors francesos, MM. Pams y Vilar, cerdans abdós adoptius que fins els nostres pagesos de montanya reconeixen al passar.

—Y al meu amich particular M. Emmanuel Brousse, el brillant diputat dels Pirineus-Orientals que, de tant temps ha confraternisat ab nostres germans els catalans de Catalunya y sembla haver prèns per devisa de conducta els célebres versos del gran Lamartine:

*L'égoïsme et la haine ont seuls une patrie,
La fraternité n'en a pas.*

Remercio igualment als Il·lustríssims senyors bisbes d'Urgell y de Perpinyà. La llur presència entre 'ls padrins dels Jochs florals qu'acaben de nàixer té una explicació natural. A tot bateig hi cal un sacerdot. Nosaltres hi tindrem dos bisbes. L'infant forsosament ha de créixer, y devant son bressol ovira ja un bell porverir...

Ademés, que no abunden pas a una y altra banda de frontera 'ls poetes d'armusa y de bonet? Aplaudiu, donchs, els noms prou coneguts de mossèn Jaume Collell, il·lustre president actual dels Jochs Florals de Barcelona, de mossèn Costa y Llobera, el sabi prosodista de les *Horacianes*; plo-rèu a mossèn Boher, l'autor de l'*Inmaculada* y al més gran de tots, aquell que's destaca sobre tots els poetes com un altre Montserrat al mitg de les valls del Llobregat: Jascinto Verdaguer, el geni de l'Atlàntida y del Canigó...

Gràcies encara als nostres companys de de la Prempsa espanyola y de la Prempsa francesa, que enamorats de la llum, a la avantguardia de les idees, van sempre a la conquesta d'una civilització més pura, y que, com els soldats de Gedeó, dirien que marxen al combat brandant una atxa encesa...

Per fi, remercio als poetes qu'han vingut de les quatre parts del horitzó a magnificar-nos la beutat de la petita Pàtria que sintetisa y serva totes les beutats eternals:

una estrella per si sola proclama tot l'infinit; totes les remors de la terra canten en el brancam d'un sol pi; tot l'orgull d'una nació planta en un sol cloquer. La Cerdanya—meitat de Fransa, meitat d'Espanya—havia trobat ja en el patriota Francesch Matheu son Rouget de l'Isle y sa Marsellesa, com ab el meu volgut amich Narcís Oller havia trovat ja també 'l pintor pintoresch y tendre de ses costums, de sos usatges, de sos horitzons; demà tindrà la Cerdanya, gràcies als Jochs Florals d'avui, cent poetes y novelistes que descriuràn al mon enter, aquest meravellós país de cels serens, de verdor y de frescura que vetlla 'l Puigmal y el Segre rega.

Els poetes cantaràn... mes, per ventura? no canta ja la Cerdanya? per si sola? per tot aquell qui sab veure y comprendre? un poema y una filosofia... Sos estanys tenen la candor somniosa dels idilis; la cansó de sos torrents ritma, segons les faisons més clàssiques, nostres meditacions y pensades; dirien que l'angel dels seus cels d'estiu escriu allà dalt ab les lletres d'or de les estrelles els grans problemes de la vida y del destí; y si escalèu les altures que 'ns rodejen—de les que apar que tot se fa, en una suprema armonia,—la veu de la solitud nos dóna sabis consells de moderació y avinensa, mentres qu'al cim de les superbes rutes qu'atravessen les collades fent via vers el país del Cid, o al de Voltaire, el Progrés, de peu dret, somriu a la fraternitat dels nostres pobles vehins mogut al impuls d'antigues simpaties y d'aspiracions comuns.

Y ara, ja, Poetes, a reveure! a reveure, vosaltres que 'ns heu fet somniar y viure aquesta jornada de l'Edat d'or.

A reveure fins a la vinenta! Vosaltres, oh, Dames! que sou pels somniadors l'inspiració y la consciència de la beutat y que ab un moviment de vano, un mot o un somris, ens tornèu diàriament la realitat viventa de les Muses, filles dels Deus immortals.

FRANÇOIS TRESSERRE

EMPORI

REVISTA CATALANA MENSUAL

Monografies científiques. - Estudis crítics. - Noves y resums de la vida cultural catalana.

COMISSIÓ DIRECTIVA Y ADMINISTRATIVA

GERENT

D. Eduart Calvet, Diputat a Corts

DIRECTOR

D. Francesch de P. Maspons y Anglasell

REDACTOR EN CAP

D. Emili Vallès y Vidal

DIRECTOR ARTÍSTICH

D. Joan Llimona

ADMINISTRADOR

D. Pere B. Tarragó

PRINCIPALS COL·LABORADORS

Alcover (Mossèn Antoni M.^a)
Alcover (Joan)
Alomar (Gabriel)
Alòs (Ramón de)
Bofarull (Mossèn Jaume)
Bofill y Matas (Jaume)
Cambó (Francesch)
Carner (Jaume)
Carner (Joseph)
Carreras y Artau (Tomàs)
Casanovas S. J. (Ignasi)
Casellas (Raimond)
Comas (Ramón N.)
Coroleu (Wifret)
Costa y Llobera (Mossèn Miquel)
Cunill (Bonaventura)
Domènech y Muntaner (Lluís)
Durán y Ventosa (Lluís)
Falguera (Antoni de)
Ferrà (Miquel R.)
Gay de Montellà (Rafel)
Gibert (Vicens M.^a de)
Leonart (Joseph)
Llongueres (Joan)
López Picó (Joseph M.^a)
Maragall (Joan)
Marquina (Rafel)
Martí y Sàbat (Joseph)
Martorell (Geroni)

Maseras (Alfons)
Masó y Valenti (Rafel)
Moliné y Brasés (Ernest)
Montoliu (Manuel de)
Nicolau y d'Oliver (Lluís)
Obrador (Matéu)
Oliva (Victor)
Oliver (Miquel S.)
Ors (Eugeni de)
Pijoan (Joseph)
Prat de la Riba (Enrich)
Prat Gaballí (Pere)
Pugès (Manuel)
Puig y Cadafalch (Joseph)
Ras (Aureli)
Reventós (Manuel)
Riber (Mossèn Llorens)
Rosselló (Joan)
Rubió y Bellver (Joan)
Rubió y Lluch (Antoni)
Salvà (Maria Antònia)
Serra y Pagès (Rossend)
Sitjà y Pineda (Francesch)
Sunyol (Ildefons)
Tallada (Joseph M.^a)
Taltabull (Cristòfol)
Vinyas (Ramón)
Viura (Xavier)
Zanné (Geroni)

La Revista surt el dia 15 de cada mes; consta com a mínim per cada número de 56 planes; conté il·lustracions en bells gravats, tirats en plechs de paper especial. Publica traduccions d'obres literàries notables.

De les obres de les quals s'envien dos exemplars se'n dona compte en el lloch corresponent de la Revista.

Preu de subscripció: Espanya, 20 ptes. l'any o 10 el semestre. Estranger, 20 franchs l'any. Número solt, 2 ptes.

Administració: Méndez Núñez, 3 y 5, Barcelona

J.HORTA : IMPRESSOR

*Méndez Núñez 3 y 5
Telephon 2326*

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General